

de leerling

OP ZIJN PLEK

in de anti-structuurgroep

*een protocol voor overplaatsing van een leerling van een reguliere
zml-groep naar een anti-structuurgroep*

Fontys Opleidingscentrum Speciale Onderwijszorg

Master SEN: Praktijk Onderzoek Deeltijd

Begeleider: Marijke Reith

Student: Tilly de Jong

Student nummer: 2168312

Utrecht: mei 2012

Inhoudsopgave onderzoek

Samenvatting	Blz. 4
Hoofdstuk 1. De onderzoeksvraag	Blz. 5
1.1. Introductie	Blz. 5
1.2. Mijn verlegenheidssituatie	Blz. 5
1.3. Onderzoeksvraag en deelvragen	Blz. 6
1.4. Wat wil ik bereiken met mijn onderzoek?	Blz. 6
Hoofdstuk 2. Het theoretisch onderzoek	Blz. 7
2.1. Plaatsingscriteria volgens De Cirkel	Blz. 7
2.2. Plaatsingscriteria volgens Henk Boerstra	Blz. 8
2.3. Plaatsingscriteria volgens Kraijer	Blz. 8
2.4. Plaatsingscriteria volgens Radema e.a.	Blz. 9
2.5. TEACCH	Blz. 10
2.6. Personeel van een S-groep	Blz. 11
2.7. Plaatsingscriteria volgens de overheid	Blz. 11
2.8. Samenvatting	Blz. 13
Hoofdstuk 3. Onderzoeksmethodologie	Blz. 13
3.1. Onderzoeksmethode	Blz. 14
3.2. Dataverzameling	Blz. 15
3.2.A. De onderzoeksgroep	Blz. 15
3.2.B. Onderzoeksinstrumenten	Blz. 15
3.3. Triangulatie	Blz. 17
3.4. Ethiek	Blz. 17
3.5. Betrouwbaarheid	Blz. 18
3.6. Validiteit	Blz. 18
Hoofdstuk 4. Dataverzameling, analyse en interpretatie	Blz.18
4.1. Dataverzameling	Blz.18
4.2. Fase 1: De probleemanalyse	Blz. 18
4.2.A. Data van de leerkrachten van de reguliere groepen	Blz. 19
4.2.B. Data van de leerkrachten van de S-groepen	Blz. 19
4.2.C. Data van de Commissie van Begeleiding	Blz. 20
4.2.D. Data van andere scholen	Blz. 20
4.2.E. Data-analyse	Blz. 21
4.3. Fase 2: Het ontwerp: het protocol	Blz. 21
4.4. Fase 3: Beproeving	Blz. 26
4.5. Fase 4: Kennisconstructie	Blz. 27

Hoofdstuk 5. Conclusies en aanbevelingen	Blz. 28
5.1. Inleiding	Blz. 28
5.2. Het antwoord op de onderzoeksvraag	Blz. 28
5.3. De antwoorden op de deelvragen	Blz. 29
5.4. Het antwoord op de verlegenheidsituatie	Blz. 31
5.5. Conclusies	Blz. 32
5.6. Aanbevelingen	Blz. 32
 Hoofdstuk 6. Reflectie	 Blz. 33
 Literatuur	 Blz. 35
 Lijst met afkortingen en verklaringen	 Blz. 36
 Bijlagen	 Blz. 39
Interviews, bijlagen 1 t/m 8	
Bijlage 1: interview Commissie van Begeleiding	Blz. 39
Bijlage 2: interview leerkracht reguliere groep	Blz. 42
Bijlage 3: interview leerkracht reguliere groep	Blz. 43
Bijlage 4: interview leerkracht reguliere groep	Blz. 44
Bijlage 5: interview leerkracht reguliere groep	Blz. 45
Bijlage 6: interview leerkracht reguliere groep	Blz. 46
Bijlage 7: interview leerkracht S-groep	Blz. 47
Bijlage 8: interview leerkracht S-groep	Blz. 48
 Matrixen, bijlagen 9 t/m 12	
Bijlage 9: matrix data leerkrachten reguliere groepen	Blz. 50
Bijlage 10: matrix data leerkrachten S- groepen	Blz. 52
Bijlage 11: matrix data Commissie van Begeleiding	Blz. 55
Bijlage 12: matrix data andere scholen	Blz. 56
 Bijlage 13: hoe maak je een protocol	 Blz. 58
 Bijlage 14: conceptprotocol 1	 Blz. 59
Bijlage 15: conceptprotocol 2	Blz. 63

Samenvatting

Mijn naam is Tilly de Jong en ik werk als leerkracht op zml-school (zie voor afkortingen en verklaringen de lijst op blz.35) De Cirkel te Gorinchem. Ik werk in een VSO/S-groep met leerlingen met ASS in de leeftijd van 13-17 jaar. Op de Cirkel zijn 3 S-groepen en 8 reguliere zml-groepen.

Op de Cirkel komt het regelmatig voor dat leerlingen vanuit een reguliere zml-groep worden overgeplaatst naar een anti-structuurgroep. Dit gebeurt als de leerling niet kan functioneren in een reguliere groep.

Op De Cirkel was nog geen procedure voorhanden voor deze interne overplaatsingen. Omdat ik, als leerkracht van een S-groep, hier regelmatig mee te maken heb, heb ik het verzoek van de directeur om een protocol te ontwerpen voor deze situaties, graag aangenomen.

Om dit protocol te kunnen schrijven heb ik allerlei criteria verzameld. Ik ben hiervoor in de literatuur gedoken, ik heb collega's geïnterviewd en medewerkers van andere scholen bevroegd. Dit heeft zinvolle criteria opgeleverd voor argumenten waarom het beter is een leerling over te plaatsen en criteria voor een degelijke procedure: hoe het proces van de overplaatsing zou moeten verlopen.

Ook is uit mijn onderzoek naar voren gekomen welke kinderen beter bij aanmelding in een S-groep geplaatst kunnen worden. Het is van groot belang dat leerlingen meteen in de juiste groep terecht komen om zo een overplaatsing te kunnen voorkomen. Dit is beter omdat een overplaatsing een ingrijpende gebeurtenis is voor de leerling en er meestal een aantal jaren van moeizaam functioneren in een reguliere groep aan vooraf gaat. Moet er toch aan overplaatsing gedacht worden, dan hoop ik dat mijn protocol kan bijdragen aan een zo zorgvuldig mogelijk en soepel lopend proces.

Heel belangrijk is hierbij een zorgvuldige en zo compleet mogelijke overdracht waaronder ook observaties en een overdracht van de Commissie van Begeleiding. Deze commissie neemt namelijk de uiteindelijke beslissing over de overplaatsing.

Ik hoop dat mijn protocol ook bruikbaar is voor andere zml-scholen met S-groepen. Het protocol kan altijd worden aangepast aan de visie en de werkwijze van de betreffende school.

Uit mijn onderzoek zijn namelijk veel meer criteria naar voren gekomen dan ik heb kunnen verwerken in het protocol voor De Cirkel. Niet alle criteria waren hier even bruikbaar. Wellicht zijn ze wel bruikbaar voor andere scholen.

Volgens de directeur van De Cirkel is het belangrijkste criterium voor een interne overplaatsing: het welbevinden van de leerling.

Dit is voor elke leerling weer verschillend. Criteria zijn handig maar nog belangrijker is het om elke keer weer een individuele afweging te maken en te kijken in welke groep de leerling het beste zou passen. Pas als de leerling zich 'wel-bevindt' (in de juiste groep) kunnen we tevreden zijn. In zijn gedicht zegt Wil dit heel mooi:

"Ik ben zielsgelukkig met jouw welbevinden"

Uit een gedicht van Wil Melkerrafels
(<http://wilmelkerrafels.deds.nl>)

Hoofdstuk 1. De onderzoeksvraag

1.1. Introductie

Ik werk als leerkracht op zml-school De Cirkel te Gorinchem. Ik ben werkzaam in een anti-structuurgroep. Er zijn op De Cirkel 3 anti-structuurgroepen, ingedeeld naar leeftijd. S1 (6-12 jaar), S2 en S3 (16-20 jaar) Ik ben werkzaam in S2, een groep met 6 leerlingen. De leeftijd van de leerlingen ligt tussen de 12 en de 16 jaar. In S2 werken een leerkracht, een klassenassistente en een zorgmedewerker, voor zorg in onderwijs. Enkele leerlingen in mijn groep hebben namelijk een aantal uren zorg voor in de klas, betaald van hun PGB. Bij elkaar is dit een fulltime baan voor de zorgmedewerker.

Op De Cirkel zijn er 7 reguliere zml-groepen, een zorggroep (jongste leerlingen) en 3 anti-structuurgroepen (S-groepen). In de S-groepen zitten leerlingen met de diagnose ASS of met een aan ASS verwante stoornis of gedragskenmerken. Alle groepen zijn ingedeeld naar leeftijd. De school wordt bezocht door leerlingen van 4 tot 20 jaar. De Cirkel heeft een SO-afdeling en een VSO-afdeling.

Ik wilde graag een onderzoek doen dat echt nuttig is voor de school. 'Iets' waar de school wat aan heeft, iets mee kan. Daarom besloot ik mijn directeur te vragen of er een onderwerp was dat hij onderzocht wilde hebben. Hij kwam met de vraag of ik wilde kijken welke criteria een rol zouden moeten spelen bij de overstap die bepaalde leerlingen maken van een reguliere zml-groep naar een anti-structuurgroep omdat dit regelmatig voorkomt. Elk nieuw schooljaar worden er 1 of 2 leerlingen intern overgeplaatst.

1.2. Mijn verlegenheidssituatie

In mijn groep heb ik aan het begin van dit schooljaar twee leerlingen gekregen die een dergelijke overstap hebben gemaakt. Een van deze twee leerlingen zit m.i. helemaal op zijn plek in mijn groep. Over de andere leerling heb ik mijn twijfels gehad. Zowel over de redenen waarom hij in mijn groep geplaatst is als over de vraag of hij wel op zijn plek zit in mijn groep. Het is een leerling met een enorm verschil tussen cognitieve- (heel zwak) en praktische vaardigheden (heel sterk) en hij functioneert op een veel hoger sociaal-emotioneel niveau dan de andere leerlingen in mijn groep. Ik wilde dus graag te weten komen waarom de leerkrachten van zijn vorige groep om overplaatsing hebben gevraagd en hoe het hele proces van de interne overplaatsing is verlopen.

Tot nu toe is het zo dat ik alleen een overdrachtsformulier heb gekregen, dezelfde als alle andere overdrachtsformulieren, zoals bij de overgang van een zml-groep naar een andere zml-groep of een overgang van de ene naar de andere S-groep. Hier staat geen specifieke informatie in over waarom plaatsing naar een S-groep gewenst is. Dit werd ook niet voldoende duidelijk uit de onderwijs- en ondersteuningsbehoeften.

Er zijn op De Cirkel wel criteria vastgelegd voor plaatsing in een S-groep of plaatsing in een reguliere groep maar niet voor een dergelijke interne overplaatsing. Uit dit onderzoek blijkt nu dat hier weer andere criteria gelden.

Ook was de hele procedure waarop de overplaatsing is verlopen mij toen niet duidelijk omdat ik er niet bij betrokken ben geweest. Het doel van dit onderzoek was dat er ook duidelijkheid zou komen over de procedure.

Daarom heb ik de volgende onderzoeksvraag geformuleerd:

1.3. Onderzoeksvraag en deelvragen

De onderzoeksvraag:

Welke criteria en procedures zijn van belang om tot een terechte overplaatsing te komen van leerlingen van een reguliere groep naar een anti-structuurgroep?

Mijn deelvragen hierbij zijn:

1. Welke argumenten, criteria en procedures zijn tot nu toe gebruikt door de leerkrachten van de reguliere groepen bij de overplaatsingen? Waarom waren deze wel of niet bruikbaar?
Hoe denken de collega's van de S-groepen, de directeur en de Commissie van Begeleiding over criteria en procedures?
2. Welke criteria worden in de literatuur opgegeven voor genoemde situatie?
Welke criteria heeft de overheid vastgelegd?
Welke criteria gebruiken vergelijkbare scholen?
Deelvraag 1 en 2 komen aan bod bij fase 1 van mijn onderzoek: de probleemanalyse (zie vanaf blz. 18).
3. Welke criteria geven de doorslag, zijn leidend, bepalend?
Moeten er aanvullende criteria komen? Zo ja, welke?
Hoe moet de procedure zijn?
De vragen van **deelvraag 3** komen aan bod bij fase 2, de ontwerpfase, wanneer ik een eerste protocol ga ontwerpen voor De Cirkel. (Dit is te lezen in de bijlagen 14 en 15, conceptprotocol 1 en 2). In fase 3 en 4 van mijn onderzoek (beproeving en kennisconstructie, vanaf blz. 26) bespreek ik het protocol twee keer met een deel van de focusgroep (voor focusgroep zie blz.17) en stel ik het protocol twee keer bij. Tot slot bespreek ik het definitieve protocol (zie vanaf blz. 22) met de hele focusgroep.

1.4. Wat wil ik bereiken met mijn onderzoek?

Het doel van mijn onderzoek was om tot een protocol te komen waarin criteria en de procedures vermeld staan die van belang zijn voor een overplaatsing van een leerling van een reguliere zml-groep naar een anti-structuurgroep.

Met dit protocol hoop ik te bewerkstelligen dat een leerling terecht komt in de juiste (S)-groep. Ook hoop ik dat door dit protocol de juiste procedures worden doorlopen. Zo wil ik voorkomen dat een leerling terecht komt in een niet passende groep. Ook zijn leerkrachten en leerlingen dan goed voorbereid op een dergelijke overstap.

De leerlingen die nu een interne overstap gemaakt hebben, zijn altijd min of meer vastgelopen in een reguliere groep. Dit is een niet wenselijke situatie. Het zou het beste zijn als dit kon worden voorkomen. Al wordt de vastgelopen leerling uiteindelijk geplaatst in een S-groep, dan duurt het toch nog een tijd voordat het kind zich op zijn plaats voelt. Het uiteindelijke doel van dit onderzoek is dan ook dat al bij aanmelding van een kind met de diagnose ASS bij onze school, heel kritisch wordt gekeken in welke groep dit kind het best geplaatst kan worden. Ik hoop dat dit protocol daartoe bijdraagt.

Dit onderzoek heb ik voornamelijk binnen mijn eigen school uitgevoerd maar ook heb ik andere scholen benaderd. Ik vond het zinvol te bekijken welke criteria zij gebruiken bij plaatsing in een S-groep en hun ervaringen te horen met interne overplaatsingen. Om de huidige situatie goed in kaart te brengen, heb ik interviews gehouden met collega's van 'vertrekkende' en 'ontvangende' leerlingen, met de directie en de orthopedagoog: welke argumenten zijn gebruikt en welke procedures zijn gevolgd bij overplaatsingen die al hebben plaatsgevonden in de afgelopen jaren? Verder heb ik de literatuur bestudeerd en gekeken wat er te vinden is over criteria voor plaatsing in een S-groep. Tot slot heb ik al mijn bevindingen besproken met de collega's van de S-groepen, met de directie en met de Commissie van Begeleiding. Aan de hand van alle uitkomsten heb ik een protocol opgesteld waarin criteria en procedures zijn beschreven voor hoe te handelen bij een interne overplaatsing.

Hoofdstuk 2. Het theoretisch onderzoek

2.1. Plaatsingscriteria volgens De Cirkel

De Cirkel heeft zelf ook een aantal criteria op papier gezet voor het plaatsen van leerlingen in een S-groep. Welke leerlingen komen in aanmerking voor een dergelijke groep?

De criteria bij aanmelding voor een S-groep op De Cirkel zijn:

1. Indicatie cluster 3 (zie ook blz. 12)
2. Diagnose ASS of kenmerken van een dergelijke stoornis, die het dagelijkse functioneren beperken of een beperkt gedragsrepertoire ten gevolge van afwijkende leerstijlen of een beperkt gedragsrepertoire ten gevolge van een zeer laag cognitief niveau
3. Voor de SO-groepen: er moet een zorgindicatie zijn
4. Mate van mogelijkheden tot deelname aan gebruikelijk functioneren binnen een groep
5. Mate van behoefte aan individuele begeleiding
6. Mate van behoefte aan verduidelijking in ruimte, tijd en interactie binnen taken en omgeving
7. Mate van behoefte aan aangepaste communicatie en ondersteunende communicatie
8. Mate van behoefte aan aangepaste educatieve strategieën
9. Plaatsing in een structuurgroep moet een verwachte meerwaarde hebben voor de individuele leerling

Beleidsnota De Cirkel (2007)

Zijn deze criteria dezelfde zijn als bij een overplaatsing? Betekent dit dat alle leerlingen met een ASS-diagnose in een S-groep geplaatst moeten worden? Nu gebeurt dat op De Cirkel nog niet. Sommige van deze leerlingen lopen vast in een reguliere groep, blijkt uit de praktijk en komen uiteindelijk toch nog terecht in een S-groep. Andere van deze leerlingen krijgen wellicht niet de juiste begeleiding. De groepsleiding van de reguliere groepen namelijk, is niet geschoold in autisme en werkt bijv. niet met TEACCH of individuele pictogrammen.

2.2. Plaatsingscriteria volgens Henk Boerstra

Henk Boerstra (2007) heeft groepen opgezet voor kinderen met autisme in een kinderdagcentrum (hij noemt het: de autistengroep).

Wat zegt hij over de plaatsingscriteria voor een dergelijke groep?

Hij gaat vooral uit van de mate van gedragsproblematiek die het kind ten toon spreidt: gillen, bijten, krabben, schoppen, gooien en zelfverwondend gedrag, maar het gaat ook om kinderen die een sterke neiging hebben om in zichzelf gekeerd te raken. Deze kinderen worden volgens Boerstra (2007) nog wel eens over het hoofd gezien omdat “ze toch niet lastig zijn”. Het zijn kinderen met een complexe problematiek die geplaatst worden in een dergelijke groep.

Boerstra (2007) pleit er ook voor om kinderen met autisme zo jong mogelijk te plaatsen in een autistengroep. Er kan een sneller resultaat behaald worden (een op de specifieke hulpvraag afgestemde begeleiding) als kinderen jonger zijn. Kinderen zijn dan ontvankelijker voor de begeleiding.

2.3. Plaatsingscriteria volgens Kraijer

Kraijer (2004) zegt in zijn handboek: “De vuistregel is in feite: bejegen mensen met een dubbele beperking (ASS én een verstandelijke beperking) een verstandelijk beperktheidsniveau lager. Als er ook maar de geringste twijfel is tussen twee vormen van opvang of bejegening, moet gekozen worden voor de vorm die de minst hoge eisen stelt.

Eisen zowel wat betreft het kunnen verwerken van prikkels, (het prikkelaanbod in al zijn aspecten) als wat betreft het sociaal-emotioneel mee kunnen functioneren (de disharmonie waarop het eisenpakket afgestemd moet zijn)”.

Kraijer (2004) presenteert in zijn handboek het klinisch model van Siegel (1991) voor het niveau van functioneren waarop verstandelijk beperkte mensen met ASS moeten worden aangesproken.

Schema:

Het niveau van functioneren en het niveau van bejegening bij verstandelijk beperkten mensen met ASS

Een pervasief gestoorde persoon met de niveauaanduiding	Wordt benaderd als iemand met een
Zwakbegaafd	Lichte verstandelijke beperking
Licht verstandelijk beperkt	Matige verstandelijke beperking
Matig verstandelijk beperkt	Ernstige verstandelijke beperking
Ernstig verstandelijk beperkt	Diep verstandelijke beperking

“Basisbejegening” wordt gevormd door de speciale opvoeding die gebruik maakt van:

1. Een aangepast prikkelaanbod:
Dit kan zijn: prikkelreductie, prikkelselectie, prikkelregulatie, prikkelversterking, prikkeluitbreiding
2. Een aangepast eisenpakket wat betreft: de verstandelijke beperking, de autisme spectrumstoornis, de sociaal emotionele beperkingen, de communicatieve beperkingen, de concrete vaardigheden.

3. Een alternatieve communicatievorm. Dit houdt in: weinig nadruk op verbale communicatie, visueel werken: met voorwerpen, foto's, pictogrammen, gebaren, PECS. Ook: langzaam spreken in korte, enkelvoudige zinnen met één onderwerp en in concrete, eenduidige taal. (Kraymer, 2004)

Bovenstaande is heel interessant en heeft zeker consequenties bij een afweging van een plaatsing in een S-groep. Men moet bij een groepskeuze dus uitgaan van een lager niveau van functioneren dan werkelijk op dat moment. Momenteel komt het regelmatig voor dat een leerling vastloopt in een reguliere groep. Een oorzaak kan zijn dat men deze leerling te hoog heeft ingeschat en in de praktijk blijkt dan dat deze leerling het niet redt.

Indien er geen S-groep aanwezig is op een zml-school, pleit Kraymer (2004) voor een extra deskundige voor individuele begeleiding van ASS- kinderen in de reguliere groepen en leerkrachtbegeleiding: het instrueren en ondersteunen van de leerkrachten. Soms is er geen plaats in een S-groep of er wordt om een andere reden gekozen voor een reguliere zml-groep. Dan zou extra begeleiding plaats moeten vinden voor de ASS-leerling en zijn leerkracht. Ik vind dit ook een belangrijk aandachtspunt.

2.4. Plaatsingscriteria volgens Radema e.a.

In het boek: "Samen beter, beter samen" van Radema e.a. (2005), wordt een onderzoek beschreven dat heeft plaatsgevonden op School Bleyburg in Sliedrecht en op de St. Mattheusschool in Rotterdam. Beide scholen hebben anti-klassen met maximaal 8 leerlingen. De leerlingen die worden aangemeld voor deze klassen hebben over het algemeen moeilijk verstaanbaar gedrag of meervoudig, complexe problematiek.

Het gaat dan om kinderen met ernstige vormen van ADHD, gedragsproblematiek, psychiatrische problemen, trauma's of autistische stoornissen.

De ervaringen met deze leerlingen in een reguliere zml-groep zijn, dat de andere kinderen in deze groep extreem kunnen reageren op de leerlingen met het probleemgedrag waardoor er een spiraal van onrust, geruzie en fysieke agressie ontstaat. De reguliere zml-leerlingen kennen en herkennen dit probleemgedrag niet wat leidt tot angst en afwerend gedrag.

Het is dus ook van belang voor de reguliere zml-leerlingen, dat kinderen met probleemgedrag geplaatst worden in een S-groep.

Deze beide, hierboven genoemde scholen hebben een project gestart met zorg in onderwijs.

Het onderwijs en de zorg wordt afgestemd op de individuele leerling.

De plaatsingscriteria van deze scholen voor deze groepen zijn:

- Er moet sprake zijn van comorbiditeit: de kinderen hebben een verstandelijke beperking én ASS én er is sprake van gedragsproblematiek of ADHD ed.
- De verwijzing moet gebeuren door ervaren beroepskrachten.
- Er is sprake van zodanig moeilijk verstaanbaar gedrag dat op bepaalde momenten op de dag 1 op 1 begeleiding nodig is.

- Voor bepaalde leerlingen met echt problematisch gedrag is een PGB verplicht omdat zij zelfs niet in een kleine anti-klas van 8 leerlingen kunnen functioneren.

In mijn groep is het ook zo dat er een aantal leerlingen zijn die voortdurend 1 op 1 begeleiding nodig hebben. Dit wordt geboden door de zorgmedewerker en heeft een duidelijke meerwaarde voor de leerling zelf, voor de groepsrust en voor het ontlasten van de overige groepsleiding. Op onze school is zorg in onderwijs geen selectiecriteria voor alle leerlingen. Wel kan 'de zorg' ook veranderen. Een leerling uit mijn groep bijv. heeft wel zorg in onderwijs nodig gehad maar door plaatsing in onze groep is zijn gedrag zo sterk verbeterd dat hij geen zorg meer nodig heeft.

Wat ik ook heel interessant vind is: verwijzing moet gebeuren door ervaren beroepskrachten. Deze kunnen werkelijk beoordelen in welke groep zo'n leerling het best past. Ook: als een leerling niet functioneert in een reguliere zml-groep: is het dan onmacht van de leerkracht of de leerling?

In het boek: "Samen beter, beter samen", Radema e.a. (2005), wordt ook een onderzoek beschreven dat heeft plaatsgevonden op De Herman Broerenschool te Rosmalen. Ook zij hebben een anti-klas. In deze klas wordt individueel gewerkt met de leerlingen.

De plaatsingscriteria van De Herman Broerenschool:

- Plaatsing gebeurt altijd in overleg met ouders
- De primaire reden voor plaatsing vormt het niveau van sociaal functioneren van de leerling en zijn ontwikkeling op dit gebied
- Er wordt ook gelet op de groepssamenstelling
- De leerling is gediagnosticeerd met, of vertoont duidelijke kenmerken van ASS
- Er is sprake van ontwikkelingsperspectief
- Plaatsing heeft duidelijk een meerwaarde voor de leerling (dit criterium wordt ook genoemd bij onze school, maar is vooraf moeilijk te bepalen)
- Het gedrag van de leerling is te complex om hem in een reguliere zml-groep te handhaven.

De Herman Broerenschool noemt ook het belang van het ontlasten van de reguliere zml-groep als een leerling met problematisch gedrag in een anti-klas geplaatst wordt.

2.5. TEACCH

TEACCH is een interventieprogramma dat tot doel heeft de individuele vaardigheden door middel van een zeer gestructureerde, educatieve omgeving te stimuleren. Visualisering en voorspelbaarheid staan centraal in het programma TEACCH.

Een criterium dat ook naar voren komt bij een interne overplaatsing van een leerling op onze school is: als leerlingen het nodig hebben met TEACCH te werken. In de reguliere groepen wordt niet met TEACCH gewerkt. TEACCH kan ook nodig zijn voor heel laag functionerende leerlingen.

In alle literatuur over S-groepen komt naar voren dat in S-groepen gewerkt wordt volgens de principes van TEACCH.

Waarom gebeurt dit en waarom is dit belangrijk?

“Een optimaal geïndividualiseerd programma is het uitgangspunt van de TEACCH-benadering omdat mensen met autisme nu eenmaal enorm van elkaar verschillen. Kenmerkend voor hen is het disharmonisch ontwikkelingsprofiel met soms zeer sterke en zeer zwakke kanten waardoor het volgen van reguliere onderwijsprogramma's en onderwijscurricula weinig tot geen resultaat opleveren” Lampen & Schrurs (2008).

Uit verschillende onderzoeken is gebleken dat kinderen met autisme veel baat hebben bij het werken met TEACCH.

“Een eerste studie uit 1971 vergeleek de effecten van een verduidelijkte en een niet verduidelijkte leeromgeving voor kinderen met autisme in een cyclus van twee keer twee weken in elk van de leeromgevingen. Uit de resultaten bleek dat de kinderen in de verduidelijkte leeromgeving meer vooruitgang boekten dan hun peers in de niet verduidelijkte leeromgeving”.

“Een studie uit 1998 toonde ook aan dat kinderen die onderwijs kregen via de methodologie van Structured Teaching meer vooruitgang boekten dan kinderen met autisme die de inhoud van het onderwijs kregen aangeboden volgens de reguliere methodes. Er was zelfs een opvallend verschil in vooruitgang te merken op het vlak van communicatie, redzaamheid, sociale vaardigheden en cognitieve prestaties”. Lampen & Schrurs (2008).

Het werken met TEACCH in een S- groep kan dus voor bepaalde leerlingen en speciaal voor kinderen met autisme een belangrijk criterium zijn om te “verhuizen” naar een S- groep.

2.6. Personeel van een S-groep

Wat ook steeds sterk terugkomt in alle literatuur over S-groepen is dat het heel belangrijk is dat het personeel dat op een S-groep werkt, geschoold is in autisme en TEACCH. Dit is op De Cirkel geen voorwaarde, maar wel gewenst. Toch zie ik dit wel als een belangrijk criterium omdat er zo voor de leerlingen met complexe problematiek de meeste kans is dat ze het in een S-groep, met expliciet geschoold personeel en goede methoden, wel redden in het onderwijs.

2.7. Plaatsingscriteria van de overheid

Algemene toelatingsprocedure zml-scholen

Sinds 1 augustus 2003 beoordeelt de Commissie van Indicatiestelling (CvI) van een REC of een kind in aanmerking komt voor leerling-gebonden financiering (LGF) en dus toelaatbaar is voor het onderwijs aan zeer moeilijk lerende kinderen. De CvI is een onafhankelijke commissie die objectieve en landelijk gestandaardiseerde criteria hanteert om tot een indicatiestelling te komen voor een schooltype. De aanvraag voor een indicatiestelling wordt gedaan bij het loket van de Commissie van Indicatiestelling.

De CvI put voor een beoordeling onder meer uit bestaande medische dossiers, psychologisch onderzoek en uit een onderwijskundig rapport als de leerling reeds elders onderwijs volgt.

Criteria voor ZML-indicatie zijn:

- Kinderen met een IQ lager dan 60 en een geringe sociale redzaamheid.
- Kinderen met een IQ tussen de 55 en 70 én een andere stoornis (volgens DSM IV- classificatie)
- En het kind heeft een leerachterstand of de leervoorwaarden voor school ontbreken. En het kind ondervindt ernstige problemen met de sociale redzaamheid. En duidelijk moet zijn dat de beschikbare zorgstructuur van het reguliere onderwijs en vanuit de zorgsector niet toereikend is.

Leerlingen met een IQ lager dan 60 met daarbij gedragsproblemen, psychiatrische problemen of andere problemen worden door het Cvl alleen gediagnosticeerd als zml-leerling. Het Cvl heeft formeel geen mogelijkheid hier iets anders mee te doen. De indicatiecriteria laten alleen indicering toe op basis van IQ. Het Cvl stelt hierbij niet vast of het gaat om een kind met meervoudige complexe problematiek. Het komt er dan op neer dat leerlingen met comorbiditeit in het onderwijs zouden moeten worden opgevangen binnen de voor alle leerlingen en scholen geldende N-norm: voor ZML 12. Het is aannemelijk dat een groepsgrootte van 12 voor deze kinderen absoluut ondoenlijk is. De oplossing is nu enerzijds gevonden in het inzetten van zorg in onderwijs: het inzetten van PGB's. Ouders moeten het dan wel eens zijn met het inzetten van het PGB voor het onderwijs. De vraag is nu of het een criteria moet worden voor toelating: als een kind word aangemeld met meervoudig, complexe problematiek mag de school het PGB dan verplicht stellen?

De andere oplossing is het opzetten van de anti-structuurgroepen. Het 'nadeel' is dat de zml-scholen die anti-groepen hebben met maximaal 8 leerlingen, dit zelf moeten bekostigen. Dit betekent dus dat deze groepen naar verhouding duurder zijn. Het is aan de school zelf om hiervoor een keuze te maken.

De aanmelding van een nieuwe leerling geschiedt meestal door de ouders in samenspraak met maatschappelijk werk en de vertegenwoordiger van de school of dagverblijf waar het kind vandaan komt. Nadat er gekozen is voor een bepaalde zml-school en het kind is aangemeld, volgt de plaatsingsprocedure. Deze procedure door de Commissie van Begeleiding van een school, heeft ten doel te beoordelen of de school een passend antwoord heeft op de hulpvraag van de leerling. De aangemelde leerling komt een aantal dagen ter observatie op de school.

Zo nodig vindt in deze dagen nog een aantal aanvullende onderzoeken plaats. Er volgt een advies met betrekking tot de plaatsing en alle informatie wordt samengevat in het plaatsingsrapport. De ouders/ verzorgers worden hierover door de directeur geïnformeerd. Indien de CvB meent dat een andere zml-school een passender onderwijsaanbod kan bieden, zal dat advies worden opgenomen. Het tijdstip van plaatsing hangt af van de mogelijkheden en de beschikbare plaatsen.

Uit de schoolgids van de Rafaëlschool te Utrecht (2011/2012) en Radema e.a. (2005).

Observatie van een aangemelde leerling lijkt me van groot belang voor plaatsing in een juiste groep.

2.8. Samenvatting

Criteria die naar voren komen uit de literatuur die van belang zijn voor onze school:

- De mate van gedragsproblematiek en het niveau van sociaal functioneren van de leerling en zijn ontwikkeling op dit gebied, is bepalend voor plaatsing in een S-groep
- Een S-groep is voor kinderen met meervoudig, complexe problematiek
- ASS- leerlingen met een verstandelijke beperking moeten worden geplaatst in een omgeving die de minste eisen stelt, een niveau lager dan het werkelijke, verstandelijke niveau
- Indien er geen S-groep is, of er wordt niet gekozen voor plaatsing in een S-groep moeten ASS-kinderen en hun leerkrachten extra begeleiding krijgen van een gespecialiseerde leerkracht
- Plaatsing in een S-groep is ook belangrijk om de leerlingen en de groepsleiding van een reguliere zml-groep te ontlasten
- Er is sprake van comorbiditeit: diagnose ASS én verstandelijk beperkt én bijkomende stoornissen als ADHD
- Verwijzing naar een S-groep moet gebeuren door een ervaren beroepskracht zodat een juiste verwijzing geschiedt
- Een S-groep is voor kinderen die op bepaalde momenten 1op1-begeleiding nodig hebben
- Kinderen die geplaatst worden in een S-groep moeten kunnen beschikken over een PGB: zorg in onderwijs
- Plaatsing gebeurt altijd in overleg met ouders.
- Er moet ook worden gelet op de huidige groepssamenstelling van de S-groep
- Er is sprake van ontwikkelingsperspectief bij de te plaatsen leerling
- In de S-groep wordt gewerkt met TEACCH. De te plaatsen leerling heeft het werken met TEACCH nodig en dit heeft een duidelijke meerwaarde. Er is gebleken dat de leerling niet profiteert van de onderwijsmethododes die in de reguliere zml-groep toegepast worden
- Om de leerlingen in een S-groep optimaal te kunnen begeleiden is specialistisch personeel nodig. Zij moeten kennis hebben van autisme en TEACCH
- Vóór de plaatsing moet de aangemelde leerling een paar dagen geobserveerd worden in de groep (procedure).

Hoe heb ik deze criteria verwerkt in mijn onderzoek?

Deze criteria heb ik verwerkt in het protocol dat ik heb gemaakt n.a.v. alle gegevens uit het onderzoek (te lezen vanaf blz. 22).

In dit protocol heb ik alle gegevens samengevoegd die ik heb verzameld uit de theorie en de praktijk. Het protocol heb ik uiteindelijk ook besproken met de focusgroep (fase 3 en 4, zie blz. 26 en 27).

Hoofdstuk 3: Onderzoeksmethodologie

In dit hoofdstuk verantwoord ik de keuze van de onderzoeksmethode, beschrijf ik hoe de dataverzameling heeft plaatsgevonden en hoe ik de triangulatie, de ethiek, de validiteit en de betrouwbaarheid van mijn onderzoek waarborg.

3.1.Onderzoeksmethode

Mijn onderzoek is een ontwerpgericht onderzoek omdat ik een protocol wilde ontwerpen waarin criteria en procedures zijn opgenomen i.v.m. de interne overplaatsing van leerlingen uit een reguliere zml-groep naar een S-groep. Het ontwerpgericht onderzoek kent vier fasen: de probleemanalyse, ontwerp, beproeving en kennisconstructie. Harinck (2010)

Eerste fase: de probleemanalyse

Tijdens de eerste fase heb ik het probleem omschreven, namelijk: de criteria en procedure voor overplaatsing zijn niet duidelijk zodat het gevaar bestaat dat er niet zorgvuldig genoeg wordt overgeplaatst. Ik heb ook literatuuronderzoek gedaan om te bekijken wat ik in de literatuur zou tegenkomen aan criteria voor plaatsing in een S-groep. Ook heb ik gegevens uit de praktijk verzameld d.m.v. schriftelijke vragen aan- en vraaggesprekken met de betrokken collega's van mijn school en andere scholen.

Tweede fase: ontwerp

In de tweede fase heb ik een conceptprotocol ontworpen, met daarin een aantal criteria en de procedure voor overplaatsing n.a.v. de verzamelde gegevens uit de literatuur en de praktijk.

Derde fase: beproeving

In de derde fase heb ik het conceptprotocol met de directeur en de teamleider besproken. Na deze bespreking heb ik het protocol bijgesteld. Het protocol moest nog zó worden aangepast dat de Cirkel er ook daadwerkelijk mee kan gaan werken. Het conceptprotocol sloot nog niet aan bij de visie en de werkwijze van De Cirkel. Het bijgestelde protocol heb ik nogmaals voorgelegd aan de directeur en de teamleider ter goedkeuring. Daarna moest ik het protocol nog een keer bijstellen zodat het uiteindelijk bruikbaar was voor De Cirkel.

Vierde fase: kennisconstructie

Nadat het protocol was goedgekeurd door de directie heb ik het uiteindelijk gepresenteerd aan de focusgroep.

Het protocol kan pas echt in de praktijk worden getoetst als er weer nieuwe leerlingen worden overgeplaatst. Dit kan helaas niet meer worden meegenomen in dit onderzoek. Na toetsing in de praktijk kan ik het protocol eventueel nogmaals bijstellen.

Het toetsen in de praktijk is wel van groot belang bij het ontwerpgericht onderzoek: zo weet je pas echt of het ontwerp 'werkt'.

Waarom heb ik voor het ontwerpgericht onderzoek gekozen?

De volgende uitspraken spraken mij erg aan en geven daarmee een antwoord op deze vraag:

"Met ontwerpgericht onderzoek kun je kennis genereren die anderen daadwerkelijk kunnen gebruiken. Op basis van een probleemstelling uit de praktijk bedenk je een oplossing. Vervolgens moet je verantwoorden waarom je juist die oplossing hebt gekozen en testen of de oplossing die je hebt bedacht, ook in andere contexten werkt. Door die wijze van onderzoek kom je erachter of jouw kennis ook naar andere contexten overgedragen kan worden".

www.scienceguide.nl

“Ontwerpgericht onderzoek is in de eerste plaats oplossingsgericht. In de tweede plaats maakt ontwerpgericht onderzoek gebruik van de metafoor van ‘het ontwerp’ en ‘de ontwerper’. Je maakt een ontwerp en je test dingen. Je kijkt of iets werkt en hoe het komt dat iets werkt. Je bent dus weloverwogen bezig met praktijkgericht onderzoek”.

www.scienceguide.nl

3.2. Dataverzameling

3.2.A. De onderzoeksgroep

Mijn onderzoeksgroep bestond voornamelijk uit collega's en daarnaast nog collega's van andere zml-scholen.

- Collega's die hun leerling(en) hebben aangemeld voor een S-groep.
- Collega's van de S-groepen die een leerling uit een reguliere groep hebben ontvangen.
- De directeur en de orthopedagoog omdat zij altijd betrokken zijn bij de procedure van een overplaatsing.
- Andere zml-scholen met een S-groep. Van hen wilde ik ook graag informatie ontvangen over de criteria die zij gebruiken bij plaatsing en overplaatsing.

3.2.B. Onderzoeksinstrumenten

1. Het interview

Met de leerkrachten van de ‘vertrekkende’ en ‘ontvangende’ leerlingen heb ik interviews gehouden, evenals met de directeur en de orthopedagoog. Ik heb hierbij gekozen voor het semi- gestructureerd interview omdat “deze voor praktijkonderzoek het meest van belang is”. Harinck (2010). “Ook al is er een vragenlijst, toch is er alle ruimte voor de eigen inbreng van de respondent”. Verhoeven 2007.

Dit vond ik een belangrijk argument om een dergelijk interview te houden. Zo hadden mijn collega's de ruimte om hun ervaringen te vertellen. Het voordeel van een interview boven een vragenlijst is dat er veel meer informatie uitkomt dan uit een vragenlijst. Op een vragenlijst zijn mensen geneigd de antwoorden zo kort mogelijk te houden. In een gesprek kunnen mensen meer uitweiden. Een interview nam ongeveer een half uur in beslag.

De structuur van een interview bestaat eruit dat een interview een onderwerp heeft en een aantal hoofdvragen. Het onderwerp was: “De interne overplaatsing van leerlingen op De Cirkel”.

De hoofdvragen waren verschillend. Dit hing af van de collega's die ik wilde interviewen.

Hoofdvragen voor de leerkracht die een leerling heeft aangemeld voor een S-groep.

- Wat is de reden dat je een leerling hebt aangemeld voor een S-groep?
- Hoe is de procedure van de overplaatsing verlopen?
- Wie waren er allemaal bij betrokken?

Hoofdvragen voor de leerkrachten van de S-groepen.

- Op welk moment werd bekend dat je een leerling uit een reguliere groep zou krijgen?
- Hoe werd je op de hoogte gesteld?
- Heeft men je betrokken bij het proces/de procedure van de overplaatsing?
- Was je het eens met de interne overplaatsing? Waarom wel/niet?
- Past de leerling in je groep? (denk ook aan de groepssamenstelling) Waarom wel/ niet? Wanneer wist je dat?
- Hoe is de overdracht verlopen?
- Welke rol speelde de leerling in het proces van de overplaatsing? (denk aan observatie, gewenning ed.)

Hoofdvragen voor de directeur en de orthopedagoog.

- Hoe verloopt het proces/de procedure van de overplaatsing momenteel?
- Wie zijn er bij betrokken?
- Welke rol hebben de ouders?
- Welke criteria en argumenten hebben een rol gespeeld bij de overplaatsingen die er tot nu toe zijn geweest?
- Wat was doorslaggevend?

Het interview heb ik ingezet in de eerste fase van het onderzoek (zie vanaf blz. 18).

2. De ruimte/de indeling

Ik heb mijn collega's in hun eigen klas of werkruimte geïnterviewd, in hun eigen vertrouwde omgeving. Ik heb dat gedaan omdat ik denk dat mensen zich het meest op hun gemak voelen in hun eigen werkruimte.

Ik heb alle leerkrachten per betrokken groep geïnterviewd. Er zijn vanaf 2007, 6 leerlingen intern overgeplaatst. Deze leerlingen komen uit 5 verschillende reguliere groepen. Uit 1 reguliere groep zijn 2 leerlingen overgeplaatst maar niet in hetzelfde schooljaar. Op deze groep werken 2 parttime leerkrachten die ik tegelijk heb geïnterviewd. Van de overige 4 reguliere groepen heb ik één leerkracht per groep geïnterviewd.

In S1 zijn 2 leerlingen overgeplaatst en werken twee parttime leerkrachten. Deze heb ik ook tegelijk geïnterviewd.

S2 heeft in totaal drie leerlingen ontvangen, op deze groep werk ik zelf.

S3 heeft één leerling ontvangen. Hier werkt één leerkracht die ik heb geïnterviewd.

3. De vragenlijst

In totaal zijn er vijf zml-scholen met een S-groep die ik een korte vragenlijst heb gestuurd via de email met de vraag welke criteria zij gebruiken voor het plaatsen van leerlingen in een S-groep en welke procedure zij volgen bij een interne overplaatsing. Dit zijn scholen uit Alphen aan de Rijn, Gouda, Haarlem, Arnhem en Veendam.

Ik heb voor een vragenlijst gekozen omdat de meeste scholen wel "iets" op papier hebben en een persoonlijk interview hier wel erg veel tijd in beslag zou nemen. Van te voren heb ik eerst gevraagd of de school wilde meewerken aan mijn onderzoek. De meeste scholen reageerden positief.

De vragenlijst heb ik ingezet in de eerste fase van het onderzoek (zie vanaf blz. 18).

De vragen zijn:

1. Welke criteria hanteert uw school voor de toelating van leerlingen in een S-groep?
2. Welke procedure doorloopt uw school in het geval van een interne overplaatsing?

4. De focusgroep**Kenmerken van de focusgroep**

- Focusgroepen kunnen beschouwd worden als variant van groepsinterviews
- Een focusgroep bestaat uit een beperkt aantal mensen, meestal zes tot twaalf personen die tijdens een goed voorbereid en goed georganiseerd gesprek elkaars opvattingen en overtuigingen verkennen en inventariseren. Het doel van het gesprek is meer inzicht te krijgen in een van tevoren vastgesteld onderwerp, in een veilige omgeving
- De focusgroep is een instrument om informatie te verzamelen waaruit data kan worden gehaald die belangrijk zijn om een bepaalde onderzoeksvraag te beantwoorden
- De focusgroep is een goed middel om gezamenlijk richting te geven aan participatief onderzoek.

De focusgroep kwam aan bod bij de vierde fase van het onderzoek waarbij ik tijdens een bijeenkomst van de focusgroep mijn onderzoek mocht presenteren en mijn bevindingen kenbaar mocht maken.

Vóór de presentatie ontving de focusgroep het protocol ter voorbereiding.

De bevingen van de focusgroep heb ik meegenomen bij de aanbevelingen.

3.3. Triangulatie

Omdat ik zoveel mogelijk informatie (meningen en ervaringen) wilde verzamelen over dit ene onderwerp: criteria voor het proces van een overplaatsing, heb ik verschillende groepen mensen bevraagd: de collega's die een leerling in een S-groep geplaatst wilden hebben, collega's die deze kinderen in hun groep gekregen hebben, het managementteam van de school en andere scholen. Op deze manier heb ik triangulatie verkregen. Dit vond ik van belang omdat ik van dit onderwerp een zo compleet mogelijk beeld wilde krijgen om zo tot duidelijke criteria te komen die bruikbaar zijn in de praktijk.

3.4. Ethiek

In mijn onderzoek zijn alle ondervraagden anoniem gebleven. Het was niet nodig namen te noemen. De resultaten n.a.v. alle vragenlijsten heb ik verwerkt in een lijst met criteria en procedures. Zo konden de gegevens van iedereen worden gebruikt en bleven allen toch anoniem.

Verder vond ik het van belang de criteria en procedures positief te formuleren: wat belangrijk is voor de school om wel te doen i.p.v. dit moet de school niet doen, of dit doet de school niet goed. Het protocol moet positief stimulerend zijn en direct bruikbaar in de praktijk.

3.5. Betrouwbaarheid

De uitgewerkte interviews heb ik terug laten lezen door de ondervraagde collega's. Zo kwam ik erachter of de informatie klopte die ik had opgeschreven n.a.v. het interview. Was dat niet het geval, dan stelde ik het bij.

De betrouwbaarheid van de antwoorden heb ik verhoogd door bij alle collega's in principe hetzelfde interview af te nemen. De antwoorden kunnen dan verschillen maar de vragen zijn hetzelfde. Ook de vragenlijsten die ik naar de scholen heb gestuurd moesten hetzelfde zijn om zo de betrouwbaarheid van het onderzoek te verhogen. Verder zijn al mijn gegevens beschikbaar om te worden ingezien. Zo kunnen mijn collega's oordelen of ik mijn gegevens op een betrouwbare manier heb verkregen.

3.6. Validiteit

De validiteit wordt in dit geval bepaald door de ervaringen die mijn collega's hebben met de overgeplaatste leerlingen tot nu toe en de manier waarop dit proces is verlopen.

De andere scholen hebben wellicht hun criteria en procedures al getoetst aan de praktijk.

In mijn onderzoek geldt de 'interne validiteit'. Verhoeven (2007). Het gaat er hier om, of ik de juiste conclusies heb getrokken uit de interviews en vragenlijsten.

Wat zijn de juiste conclusies? "Dat zijn conclusies die standhouden en de kritiek van collega-onderzoekers kunnen overleven". Verhoeven (2007). In dit geval: mijn collega's en mijn critical friends. Om de validiteit te verhogen heb ik het protocol voorgelegd aan de directie en de focusgroep.

De validiteit wordt nog meer verhoogd door de uitkomsten van het onderzoek te toetsen in de praktijk, het te evalueren en het bij te stellen: m.a.w. ik toets de bruikbaarheid van mijn onderzoek in de praktijk.

Hoofdstuk 4: Dataverzameling, analyse en interpretatie

4.1. Dataverzameling

Voor de verwerking van mijn kwalitatieve gegevens, gegevens verkregen uit interviews en vragenlijsten, heb ik gekozen voor de verwerking in een matrix.

"Het vergemakkelijkt de interpretatie van gegevens als interviewvragen die bij elkaar horen samen in één matrix verwerkt worden. Ook is het informatiever als de gegevens van meerdere respondenten in een matrix verwerkt worden. Een matrix dient dus om de antwoorden van meerdere personen op meerdere vragen compact weer te geven" Harinck (2010).

4.2. Fase 1: De probleemanalyse

Naast het literatuuronderzoek heb ik ook praktijkgegevens verzameld. De uitkomsten van de interviews zijn verwerkt in een matrix per doelgroep.

Deze zijn te vinden in de bijlagen (zie bijlage 9 t/m 12). De conclusies uit de data per doelgroep (per matrix) heb ik hier opgenomen.

4.2.A. Data van de leerkrachten van de reguliere groepen

(Zie de matrix op bijlage 9, blz. 50)

1.Criteria voor overplaatsing: wanneer wordt een leerling aangemeld voor een S-groep?

Conclusies uit de data

- Wanneer er teveel aanpassingen nodig zijn en het effect te gering is
- Wanneer de leerling het niveau en de grootte van de groep niet aankan
- Wanneer het aanbod niet zinvol is voor deze leerling
- Wanneer de ontwikkeling van de leerling stagneert
- Wanneer de leerling gedragsproblemen vertoont in die mate dat ze storend zijn voor de groep
- Wanneer er problemen zijn in de omgang met de andere leerlingen
- Wanneer er teveel individuele begeleiding nodig is

2.De procedure in geval van een overplaatsing

Conclusies uit de data

- De leerkracht geeft, meestal tijdens de groepsbespreking, aan dat er problemen zijn rond een leerling
- De leerling wordt dan besproken in het zorgteam
- De orthopedagoog komt observeren in de groep
- De leerkracht en/of de zorgcoördinator hebben een gesprek met de ouders
- In juni wordt de definitieve plaatsing bekend gemaakt en worden de ouders door de leerkracht ingelicht
- De procedure verloopt onofficieel, over het algemeen in de wandelgangen

4.2.B. Data van de leerkrachten van de S-groepen

(Zie de matrix op bijlage 10, blz. 52)

1.Criteria voor overplaatsing: waarom is de leerling geschikt voor een S-groep?

Conclusies uit de data

- De leerling heeft behoorlijke gedragsproblemen
- De leerling heeft praktisch werken nodig
- De leerling heeft de aanpassingen nodig van de structuurgroep
- De leerling past goed qua leeftijd en groepssamenstelling
- De leerling is duidelijk een anti- structuurleerling: een leerling met anti-kenmerken: behoefte aan duidelijkheid, eigen werkplek, individuele begeleiding, begeleiding in de omgang met klasgenoten en een aangepast leerstofaanbod

2.De procedure in geval van een overplaatsing

Conclusies uit de data

- Geen officiële procedure, mededelingen worden soms in de wandelgangen gedaan
- In juni wordt pas de definitieve plaatsing bekend gemaakt
- De leerkrachten van de S-groepen worden niet of weinig betrokken bij het proces van de overplaatsing
- Er vindt alleen een observatie plaats door de orthopedagoog van de leerling in de reguliere groep

- Er is alleen een overdracht van leerkracht naar leerkracht
- Leerlingen komen in een enkel geval kennismaken in de S-groep, niet in alle gevallen
- In een enkel geval wordt gesproken over terugplaatsing

4.2.C. Data van de Commissie van Begeleiding: directeur en orthopedagoog (Zie de matrix op bijlage 11, blz. 55)

1.Criteria voor overplaatsing, vanuit het gezichtspunt dat de leerling nog in de reguliere groep verblijft

Conclusies uit de data

- Het aantal aanpassingen dat daar gedaan moet worden
- Het welbevinden van de leerling in de groep
- De (stagnerende) ontwikkeling van de leerling
- De mate van individuele begeleiding die de leerling nodig heeft
- Het gedrag van de leerling thuis
- De mate van handicaps en het niveau van functioneren van de leerling
- Diagnose ASS is niet perse nodig

2.De procedure in geval van een overplaatsing

Conclusies uit de data

- De leerkracht geeft, meestal tijdens de groepsbespreking, aan dat er problemen zijn rond een leerling
- De leerling wordt besproken in het zorgteam
- De orthopedagoog observeert de leerling in de klas
- Het zorgteam besluit of de leerling “doorgaat” naar de CvB
- Er wordt een definitieve beslissing genomen door de CvB, hierin heeft ook de directie zitting
- De ouders worden ingelicht
- De groepsleiding van de S-groep wordt ingelicht

4.2.D. Data van de andere scholen (Zie de matrix op bijlage 12, blz. 56)

1.Criteria voor overplaatsing

Conclusies uit de data

- Voor leerlingen met de diagnose ASS of leerlingen die gedragskenmerken hebben die lijken op ASS
- Voor leerlingen met een MG-status
- Is afhankelijk van de onderwijs- en ondersteuningsbehoeften van de leerling
- Voor leerlingen die behoefte hebben aan: een prikkelarme omgeving, verduidelijking, structuur, visualisatie en individuele begeleiding
- Voor leerlingen die moeite hebben met sociale contacten
- Voor leerlingen met gedragsproblemen
- Voor leerlingen die veel begeleiding nodig hebben bij de sociaal- emotionele ontwikkeling
- Indien er handelingsverlegenheid is bij de leiding van de reguliere groep
- Als de veiligheid en het welzijn van de andere leerlingen in het geding is
- Is afhankelijk van de samenstelling van de reguliere groep

2. De procedure in geval van een overplaatsing

Conclusie uit de data

- Tijdens een leerlingbespreking kan de groepsleiding aangeven dat er problemen zijn rond een leerling
- De leerling wordt geobserveerd in de reguliere groep
- De leerling wordt geobserveerd in de S-groep
- De gedragsproblemen worden geanalyseerd
- Het besluit wordt genomen door de CvB
- Er wordt gesproken met de ouders door de verschillende disciplines
- De leerling krijgt een proefplaatsing in de S-groep
- Terugplaatsing is mogelijk

4.2. E. Data-analyse

Uit de data-analyse van **de criteria** komt naar voren dat het vaak gaat om leerlingen met de diagnose ASS of een aan ASS verwante stoornis, of om leerlingen met gedragsproblemen. Deze leerlingen hebben een speciaal lesaanbod, een speciale lesomgeving en een speciale aanpak nodig. Dit kan niet geboden worden in een reguliere zml-groep. Uit de data-analyse blijkt ook dat in de reguliere groep geprobeerd is die 'specialiteit' te geven door een aantal aanpassingen te doen maar toch blijkt dit niet voldoende te zijn om de leerling goed te laten functioneren. Het blijkt dat deze leerling de speciale omgeving, lesaanbod en aanpak van de S-groep nodig heeft. Hieronder valt o.a.: een prikkelarme omgeving, het werken met TEACCH, het praktisch werken, een individuele werkplek, een kleine groep, specialistische personeel, individuele begeleiding, een individueel programma en het werken met pictogrammen.

Uit de data-analyse van **de procedure** komt naar voren dat de procedure op De Cirkel nog onofficieel verloopt. Daarom is het goed dat er een procedure op papier komt. Ook blijkt dat de leerkrachten van de S-groepen niet betrokken worden bij de procedure en pas in juni officieel horen of de leerling wordt overgeplaatst naar de S-groep. Uit de interviews blijkt dat de leerkrachten van de S-groepen wel graag betrokken zouden zijn bij het proces van de overplaatsing. Zo kunnen zij de leerling alvast leren kennen en kan er eerder informatie worden uitgewisseld. Dit is in het belang van de leerling omdat een overplaatsing zo soepeler kan verlopen. De overeenkomsten zijn dat de problemen rond een leerling meestal voor het eerst besproken worden tijdens een leerlingbespreking. De Commissie van Begeleiding neemt altijd het besluit omtrent een interne overplaatsing. Besluitvorming is mogelijk omdat de directie ook zitting heeft in deze commissie. Ook vindt in alle gevallen een observatie plaats voor een zo volledig mogelijk beeld van de leerling. Meestal gebeurt dit door de orthopedagoog.

In het traject van de overplaatsing zijn ouders ook heel belangrijk.

4.3. Fase 2: Het ontwerp: het protocol

In deze fase heb ik een protocol voor De Cirkel ontworpen. In het protocol heb ik de conclusies uit de data verwerkt.

Ik heb voor een protocol gekozen omdat een protocol een duidelijk en overzichtelijk stappenplan is en makkelijk te hanteren. In dit protocol beschrijf ik de procedure en criteria die van toepassing zijn bij een interne overplaatsing. Hiervoor heb ik in eerste instantie alle conclusies gebruikt uit fase 1.

Na een eerste bespreking met een deel van de focusgroep heb ik het protocol bijgesteld. (Zie fase 3, blz. 26)

Maar eerst, wat is een protocol:

Twee definities die beide van toepassing zijn:

- Een stelsel van afspraken, of een voorschrift over hoe iets gedaan moet worden.
- Een serie instructies of stappen die iemand moet volgen om een bepaalde activiteit uit te voeren
(Animal sciences Group: <http://edepot.wur.nl/11938>)

Om een goed protocol te kunnen maken had ik een ontwerp nodig . Dit heb ik gevonden op de website van Animal sciences Group: <http://edepot.wur.nl/11938>
(Dit is te vinden op bijlage 13, blz. 56)

Protocol voor overplaatsing van een leerling vanuit een reguliere zml-groep naar een Structuurgroep (S-groep)

Datum: het protocol is vastgesteld in mei 2012

Doelen: het proces van een overplaatsing van een leerling van een reguliere groep naar een S-groep, verloopt zo zorgvuldig mogelijk.
De leerling wordt in de voor hem juiste groep geplaatst.

Voor wie: voor allen die betrokken zijn bij een leerling waarvan men vermoedt dat deze moet worden overgeplaatst.

Inleiding

Wat is een S-groep?

Binnen de Cirkel zijn drie groepen ingericht (de onderbouw, middenbouw en bovenbouw) voor leerlingen met specifieke onderwijs- en ondersteuningsbehoeften waar binnen de reguliere zml-groepen onvoldoende op afgestemd kan worden. Deze groepen zijn vooral bestemd voor leerlingen met een stoornis in het autistisch spectrum of auti-kenmerken, die het functioneren ernstig beperken. Ook kan er sprake zijn van een beperkt gedragsrepertoire ten gevolge van een zeer laag cognitief niveau. Specifiek voor de S-groepen geldt dat er een zo optimaal mogelijke ontwikkeling naar zelfredzaamheid wordt nagestreefd door het onderwijs af te stemmen op de afwijkende leerstijlen van de individuele leerling en de leerling instrumenten aan te reiken waarmee grip op de leef- en schoolwereld verkregen kan worden.

(Beleidsnota S-groepen De Cirkel, 2007)

Een S-groep kenmerkt zich door:

- visuele ondersteuning
- veel structuur en overzicht
- prikkelarme, individuele werkplekken
- klein aantal leerlingen
- intensieve begeleiding
- er wordt gewerkt volgens de principes van TEACCH.

Verder is er speciale aandacht voor ontspanningsmomenten. Leerlingen worden op een eenduidige manier op hun activiteiten en taken voorbereid. Leerkrachten bieden informatie zeer gedoseerd aan zodat de leerlingen gaandeweg leren daar de juiste betekenis aan te geven en ermee om te gaan. Ook zijn er gezamenlijke activiteiten waarbij sociale vaardigheden extra uitgelegd en geoefend worden.

(www.recoost.nl)

Welke leerlingen hebben baat bij plaatsing in een S-groep?

Over het algemeen kun je zeggen dat het voor bepaalde leerlingen beter is hen meteen bij aanmelding te plaatsen in een S-groep. Dit zijn vaak leerlingen met meervoudige, complexe problematiek. Hiermee wordt bedoeld: leerlingen met meerdere diagnoses als bijv.: een verstandelijke beperking met ASS en ADHD of een verstandelijke beperking met ASS en een bepaald syndroom of het gaat om leerlingen met gedragsproblemen en een moeilijke gezinsituatie. Dit wordt o.a. duidelijk door de onderwijs- en ondersteuningsbehoeften in kaart te brengen. Deze leerlingen hebben de aanpak in de S-groep nodig.

Deze aanpak bestaat uit: “een specifieke leeromgeving die orde schept, verwachtingen duidelijk maakt, de zin en betekenis van dingen en situaties zichtbaar maakt, situaties en gebeurtenissen voorspelbaar maakt en overzichtelijk maakt wat men ziet, hoort en wat er gebeurt”. Beleidsnota De Cirkel (2007)

Deze leerlingen hebben een intensieve begeleiding nodig die eerder geboden kan worden in een structuurgroep omdat deze groep maximaal 8 leerlingen heeft en een reguliere groep meestal gemiddeld 12 leerlingen heeft. Ook is de leiding van de S-groep over het algemeen meer gespecialiseerd in ASS-problematiek. De aanpak van de S-groep leidt ertoe dat leerlingen met comorbiditeit toch kunnen functioneren binnen het onderwijs.

Ook leerlingen met een MG-status of laagfunctionerende leerlingen kunnen baat hebben bij de werkwijze van de S-groep: er wordt veel structuur en verduidelijking geboden en er is ruimte voor individuele begeleiding vooral als er ook een PGB-er aanwezig is. PGB kan toegevoegd worden aan het onderwijs indien de leerling intensieve begeleiding nodig heeft.

Uit het bovenstaande blijkt dat een leerling niet perse de diagnose ASS nodig heeft om geplaatst te kunnen worden in een S-groep. Andersom is het ook niet zo dat een leerling met ASS altijd geplaatst wordt in een S-groep. Als uit de onderwijs- en ondersteuningsbehoeften van deze leerling niet blijkt dat hij op dit moment de specifieke aanpak van een S-groep nodig heeft, kan besloten worden de leerling te plaatsen in een reguliere groep.

(Heel) jonge kinderen met ASS hebben vaak meer baat bij plaatsing in een zorggroep.

Als op termijn blijkt dat er in de reguliere groep onvoldoende afgestemd kan worden (bijv. door veranderingen in de leerling zelf, hij komt bijv. in de puberteit) op de leerling met ASS (of op leerlingen met een aan ASS verwante stoornis) kan de leerling worden overgeplaatst naar een S-groep. Ten behoeve van deze leerlingen is dit protocol ontworpen.

Criteria

Wanneer moet een leerling worden overgeplaatst van een reguliere groep naar een S-groep?

Er zijn op De Cirkel leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften waar binnen de reguliere zml-groepen onvoldoende op afgestemd kan worden. Deze leerlingen worden door de Commissie van Begeleiding, meestal al over meerdere jaren, intensief gevolgd. Als blijkt dat de ontwikkeling van de leerling stagneert, kan door de Commissie van Begeleiding worden besloten, op aanbeveling van het zorgteam, dat de leerling wordt overgeplaatst naar een S-groep.

De criteria voor overplaatsing binnen de Cirkel

De belangrijkste criteria zijn:

- Het gaat om leerlingen met ASS of om leerlingen met auti- kenmerken die het functioneren ernstig beperken, of om leerlingen met een zeer laag cognitief niveau met een beperkt gedragsrepertoire (Beleid structuurgroepen zml De Cirkel, 2007)
- Indien er teveel aanpassingen nodig zijn in de reguliere groep en deze dan nog niet voldoende zijn: de leerling heeft meer structuur en begeleiding nodig dan geboden kan worden. Dit blijkt o.a. uit de onderwijs- en ondersteuningsbehoeften van deze leerling
- Indien de ontwikkeling van de leerling in de reguliere groep stagneert, de leervorderingen dus onvoldoende zijn
- Indien de leerling een duidelijke structuur- leerling is (oftewel een leerling met een afwijkende leerstijl). Dit is een leerling met behoefte aan: verduidelijking en visualisatie, structuur, een prikkelarme omgeving, een eigen werkplek, werken met TEACCH, individuele begeleiding, begeleiding in de omgang met klasgenoten en een aangepast leerstofaanbod
- Indien het welbevinden van de leerling in de reguliere groep in het geding is. Hierbij kan men denken aan: de leerling is voortdurend overprikkeld door de hoeveelheid prikkels in de (grote) zml-groep, de contacten met groepsgenoten leveren voortdurend problemen op, de leerling heeft door dat er aanpassingen voor hem zijn gedaan en voelt zich daar niet prettig bij, hij voelt zich een uitzondering. De leerling kan niet 'meekomen' in de groep, hij kan het niveau niet aan.
Dit alles kan ook tot uiting komen in de thuissituatie: als school teveel vraagt van de leerling kan dit thuis tot uiting komen en vertoont de leerling thuis 'moeilijk gedrag'.
Het niet-welbevinden kan zich ook uiten in gedragsproblemen in de huidige groep. Dit gaat weer ten koste van de aandacht en begeleiding van de rest van de groep.

Belangrijk bij een interne overplaatsing is:

- Dat een leerling met ASS geplaatst wordt in een omgeving die de minste eisen stelt, een niveau lager dan het werkelijke verstandelijke niveau. Het gevaar bestaat namelijk dat kinderen met ASS in een reguliere groep onbedoeld worden overvraagd door bijv. de hoeveelheid prikkels die op hen afkomen en de omgang met klasgenoten

- Dat verwijzing naar een S-groep gebeurt door een ervaren, gespecialiseerde beroepskracht zodat een juiste verwijzing geschiedt. Op De Cirkel gebeurt dit door de orthopedagoog in samenwerking met de Commissie van Begeleiding waarvan zij deel uitmaakt. Eerst wordt de leerling besproken in het zorgteam, daarna binnen de Commissie van Begeleiding, zie procedure.
- Dat de leerling past in de S-groep qua leeftijd, leerstofaanbod en groepsamenstelling. Dit moet blijken uit de onderwijs- en ondersteuningsbehoeften van deze leerling
- Dat de overplaatsing altijd gebeurt in goed overleg met de ouders
- Te kijken naar het ontwikkelingsperspectief van de leerling
- Dat elke interne overplaatsing van een leerling een individuele afweging blijft
- Criteria voor overplaatsing zijn belangrijk maar elke keer weer moet per leerling bekeken worden wat het beste is voor deze leerling in deze situatie

Wat moet de procedure bij een overplaatsing zijn?

De procedure:

1. De leerkracht meldt de problemen aan de zorgcoördinator, meestal tijdens de groepsbespreking. Deze problemen worden ook met de ouders besproken
2. De leerling wordt ingebracht tijdens de leerlingbespreking
3. De leerling wordt besproken in het zorgteam: zou plaatsing in een S-groep een optie zijn?
4. De orthopedagoog komt de leerling observeren in de huidige groep en doet dossieronderzoek
5. De leerling wordt daarna nogmaals besproken in het zorgteam
6. Het zorgteam brengt een advies uit aan de Commissie van Begeleiding
7. De Commissie van Begeleiding neemt een besluit: heeft een plaatsing in een S-groep een meerwaarde voor deze leerling? Ook meegenomen wordt: is er plaats in de S-groep, hoe is de huidige groepssamenstelling. Het besluit wordt door de zorgcoördinator en de leerkracht van de reguliere groep met de ouders besproken. Ouders krijgen indien nodig de gelegenheid een kijkje in de S-groep te nemen om een beeld van de S-groep te krijgen
8. In mei/juni wordt er een definitief besluit genomen of de aangemelde leerling wordt geplaatst in een S-groep na de zomervakantie
9. De ouders worden door de zorgcoördinator en de leerkracht ingelicht over de definitieve plaatsing
10. Er is een overdracht van de leerkracht van de reguliere groep met de leerkracht van de S-groep. Desgewenst kan de zorgcoördinator hierbij aanwezig zijn. Het zorgteam brengt in ieder geval de leerkracht van de reguliere groep op de hoogte van alle feiten rond de overplaatsing zodat deze goed overgedragen kunnen worden.
Voor de leerkracht van de S-groep is het goed lezen van het OVM van groot belang bij de overdracht omdat alle informatie rond de overplaatsing hierin wordt genoteerd. Ook is het belangrijk het dossier van de leerling goed te bestuderen
11. De leerling komt, indien wenselijk, een moment kennismaken met de S-groep en weet dan waar zijn werkplek en zijn plek in de kring is. De leerling komt bij voorkeur met begeleiding vanuit de huidige groep.

Literatuur:

Zorgplan van De Cirkel (2011-2012)

Beleidsnota De Cirkel (2007)

***Einde protocol De Cirkel**

4.4. Fase 3: Beproeving

In deze fase was het de bedoeling het conceptprotocol als discussiestuk met de focusgroep te bespreken. Ter voorbereiding op de bespreking met de focusgroep hebben de teamleider en de directeur mijn protocol bekeken. Met de teamleider had ik een gesprek.

Uitkomsten van het gesprek:

- Het protocol wordt niet met de hele focusgroep besproken
- Het protocol sluit niet aan bij De Cirkel

Afgesproken werd dat ik het protocol zou herschrijven zodat het meer zou aansluiten bij de visie en de werkwijze van De Cirkel. De besluitvorming ligt bij de directie en zij wilden niet dat het protocol zoals het er toen lag (conceptprotocol 1, bijlage 14, blz. 59) verkeerde verwachtingen zou scheppen bij het team, vandaar dat het niet meer besproken mocht worden met de hele focusgroep.

Tijdens dit gesprek heb ik met de directie afgesproken dat ik het zorgplan van De Cirkel en de beleidsnota 'Structuurgroepen zml de Cirkel' bij de herziening van het protocol zou betrekken.

Ook zou ik kijken naar de volgorde van belangrijkheid voor De Cirkel bij de criteria. Dit heeft geresulteerd in een aangepast protocol (zie bijlage 15, conceptprotocol 2, blz. 63). Daarna heb ik het protocol nogmaals met de teamleider en de directeur besproken.

Voor de start van dit onderzoek had ik al een eerste discussie met de hele focusgroep. We bespraken namelijk een aantal stellingen onder leiding van de orthopedagoog, met als thema: Regulier versus Structuur.

De criteria die hieruit naar voren kwamen vond ik erg interessant in het kader van dit onderzoek. Omdat we toen wel met de hele focusgroep bijeen waren, vind ik het van belang deze hier te benoemen.

Er kwam naar voren dat (de criteria) voor overplaatsing van een bepaalde leerling uitvoerig wordt besproken in de Commissie van Begeleiding. Maar er is geen overdracht vanuit deze commissie naar de nieuwe groepsleiding. Er is alleen een overdracht van de huidige leerkracht naar de nieuwe leerkracht.

Er bleek tijdens de discussie dat de groepsleiding van de nieuwe groep een bepaald *idee* had over de redenen van de overplaatsing maar dit bleek niet overeen te komen met die van de commissie van begeleiding.

Er was een verkeerd beeld ontstaan. Een goede overdracht van de commissie die over de overplaatsing beslist, is dus van belang.

Ook kwam naar voren dat de groepsleiding van de nieuwe groep betrokken zou willen worden in de beslissing omtrent overplaatsing.

De mening was ook dat de huidige groepsamenstelling van een S-groep ook moet worden meegenomen in de overwegingen een leerling te plaatsen.

Ook is besproken dat de leerlingen niet perse de diagnose autisme hoeven te hebben. Ook laag functionerende leerlingen lijken baat te hebben bij plaatsing in een S-groep vanwege de extra structuur en aandacht die geboden kan worden. Vaak worden kinderen met een dubbele diagnose in een S-groep geplaatst vanwege de extra zorg die deze kinderen nodig hebben. Bijv. autisme én ADHD. Ook is de vraag besproken of leerlingen met de diagnose ASS meteen in een S-groep geplaatst zouden moeten worden omdat in een reguliere groep vaak te weinig kennis en mogelijkheden aanwezig zijn om deze kinderen goed te kunnen begeleiden. Dit zou kunnen voorkomen dat deze kinderen vastlopen in een reguliere groep.

Verder kwam naar voren dat veel collega's van de reguliere groepen geen duidelijk beeld hebben van een S-groep. Zij zien vaak 'een groep met gedragsproblemen'. Dat komt doordat kinderen met gedragsproblemen die vastlopen in een reguliere zml-groep vaak worden overgeplaatst naar een S-groep.

Ook hebben de collega's van de reguliere groepen niet altijd genoeg kennis van autisme. Wellicht dat collega's van de S-groepen hun collega's kunnen adviseren en coachen als er vragen of problemen zijn rond kinderen met autisme die in hun reguliere groep zitten. Zo kan misschien worden voorkomen dat een leerling moet worden overgeplaatst.

4.5. Fase 4: kennisconstructie

Het aangepaste protocol is nogmaals bekeken door een deel van de focusgroep, de teamleider en de directeur.

In het gesprek dat hierop volgde zijn door de directeur en de teamleider nog een aantal dingen aan de orde gesteld. Zij hebben nog waardevolle aanvullingen en verbeteringen voorgesteld:

- Toevoegen van een definitie van een S-groep
- Wat levert een S-groep op?
- Complexe problematiek specifiek benoemen: het gaat meestal om leerlingen met ASS
- Steeds weer verwijzen naar de onderwijs- ondersteuningsbehoeften omdat daaruit ook blijkt in welke groep de leerling het beste zou passen
- In het protocol voor De Cirkel mag ik niet mijn eigen mening benoemen
- Hoe moet het traject met ouders zijn?
- Hoe komt een goede overdracht tot stand?
- De rol van het zorgteam en de Commissie van Begeleiding helder maken
- De rol van de zorgcoördinator en de orthopedagoog helder maken

N.a.v. deze opmerkingen van de directeur en de teamleider heb ik het protocol voor de tweede keer herschreven (voor versie 1 en 2 van het protocol zie de bijlagen 14 en 15). Het protocol zoals het door De Cirkel is goedgekeurd is te lezen bij fase 2 vanaf blz. 22.

Het protocol zoals het er nu ligt zal op 4 juni wel met de hele focusgroep worden besproken. Tijdens deze bespreking zal ik het protocol toelichten. Ook geef ik dan een presentatie van mijn gehele onderzoek. Helaas kan ik deze laatste informatie niet meer meenemen in dit onderzoeksverslag.

Hoofdstuk 5: Conclusies en aanbevelingen

5.1. Inleiding

Het onderzoek heeft vele criteria opgeleverd. Omdat ik een protocol voor De Cirkel wilde maken kon ik niet alle criteria gebruiken. Het protocol moest namelijk bruikbaar zijn voor De Cirkel. Hiervoor bleken niet alle criteria even bruikbaar en waren niet alle criteria even belangrijk voor De Cirkel. Ook in de items voor de procedure moest ik schrappen. Er waren veel items naar voren gekomen voor een degelijke procedure maar om het passend te maken voor de Cirkel, kon ik de suggesties van de collega's niet opnemen. De reden was dat deze suggesties volgens de directeur niet passen bij de zienswijze van De Cirkel.

Mijn eerste conclusie is dan ook dat criteria en procedures moeten passen bij de visie en de werkwijze van de betreffende school.

Mijn onderzoek in de literatuur heeft ook mooie criteria opgeleverd. Een van de criteria van Kraijer (2004) vond ik het meest opvallend en interessant. Kraijer (2004) zegt in zijn handboek: "De vuistregel is in feite: bejegen mensen met een dubbele beperking een (verstandelijk beperktheids)niveau lager. Als er ook maar de geringste twijfel is tussen twee vormen van opvang of bejegening, moet gekozen worden voor de vorm die de minst hoge eisen stelt".

Een voor mij nieuwe en interessante stelling. Ik denk dat dit heel belangrijk is. Vaak nog worden kinderen met ASS eerst geplaatst in een reguliere groep omdat men denkt, op basis van dossiergegevens en observatie dat de leerling dit aankan. Regelmatig blijkt dit niet zo te zijn en is een overplaatsing nodig. Als men de regel: 'plaats kinderen met ASS in een groep die de minste eisen stelt', voor ogen houdt en een leerling met ASS meteen zou plaatsen in een S-groep, zou dat een hoop frustratie bij de groepsleiding en de leerling kunnen voorkomen.

De interviews met collega's en medewerkers van andere scholen waren vooral van belang voor de procedure maar hebben ook een aantal criteria opgeleverd.

De collega's van de S-groepen willen graag betrokken zijn bij de overplaatsingsprocedure zodat zij de nieuwe leerling beter kunnen begeleiden. Helaas is dit op De Cirkel niet mogelijk maar dit zal ik wel opnemen in mijn aanbevelingen. Ik denk dat de leerkrachten van de S-groepen, door hun specialistische kennis een goede kijk hebben op de vraag of de leerling past in hun groep.

5.2. Het antwoord op de onderzoeksvraag

Welke criteria en procedures zijn van belang om tot een terechte overplaatsing te komen van leerlingen van een reguliere groep naar een S-groep?

Het antwoord op deze hoofdvraag heb ik beschreven in het protocol voor de Cirkel. In het protocol zijn de criteria en de procedure beschreven die nu kunnen worden toegepast als er een leerling wordt aangemeld voor overplaatsing. Het protocol is aangepast aan de werkwijze en de visie van De Cirkel.

5.3. De antwoorden op de deelvragen

Deelvraag 1

Welke argumenten, criteria en procedures zijn tot nu toe gebruikt bij overplaatsingen? Welke zijn bruikbaar?

Hoe denken collega's van de S-groepen, de directeur en de Commissie van Begeleiding erover?

Het antwoord op deze vraag is voornamelijk naar voren gekomen uit de interviews met de leerkrachten uit de reguliere groepen.

Het belangrijkste criterium is een criterium dat in alle interviews wel een keer terugkomt: er zijn veel aanpassingen gedaan in de reguliere groep en dan blijkt dat dit niet afdoende is. Want de leerling kan nog steeds niet functioneren in de reguliere groep. Dit criterium is het belangrijkste criterium voor het protocol geworden.

Wat betreft de procedure is gebleken dat deze niet erg duidelijk is voor de betrokkenen en dat deze vaak onofficieel verloopt, wat inhoudt dat mededelingen vaak in de wandelgangen worden gedaan. De leerkrachten van de reguliere groep ervaren dit niet als heel erg storend maar de leerkrachten van de S-groepen ervaren dit anders. Zij zouden graag van te voren meer informatie willen hebben over de leerling, met als doel dat zij de leerling beter kunnen begeleiden.

Het is goed dat de procedure nu op papier staat (het protocol) zodat het voor iedereen helder is en de procedure nu officieel kan verlopen.

Van de procedure kan niet worden afgeweken.

Uit de interviewvragen n.a.v. de procedure kwam naar voren dat een goede overdracht het belangrijkste item voor de S-leerkrachten is: een overdracht van de Commissie van Begeleiding naar de S-leerkrachten en een observatie door de S-leerkracht in de reguliere groep. Dit is allemaal in het belang van de groepsleiding en de leerling. Helaas wil De Cirkel hier niet in meegaan en blijft het bij de huidige overdracht: alleen een mondelinge overdracht van leerkracht tot leerkracht. Dit vind ik persoonlijk jammer omdat een goede overdracht een soepele overplaatsing kan bevorderen. De Cirkel is van mening dat als de procedure goed verloopt, het vanzelf goed komt met dit knelpunt omdat er dan een goede overdracht is van de zorgcoördinator naar de leerkracht van de reguliere groep. Met dit protocol is een degelijke procedure opgesteld waarmee ik hoop dat hierdoor de overdracht ook beter zal verlopen.

De collega's van de S-groepen vinden bij de procedure vooral van belang dat zij mogen meekijken, meedenken en meebeslissen. Vooral willen zij graag voordat de leerling komt meer informatie over deze leerling zodat zij de leerling beter kunnen begeleiden.

Zij vonden de leerlingen die uit een reguliere groep zijn gekomen de afgelopen jaren wel passen in hun groep omdat de betreffende leerling: individuele begeleiding, het werken met TEACCH, een aangepast leerstofaanbod en aanpassingen in de groep nodig had. Ook hadden deze leerlingen moeite met sociale contacten (criteria).

De commissie van begeleiding geeft aan dat de hoeveelheid aanpassingen en aandacht belangrijke criteria voor overplaatsing zijn. Als dit teveel vraagt van

de reguliere groep en de groep dit niet meer kan bieden is het in ieders belang te denken aan overplaatsing.

Deelvraag 2

Welke criteria worden in de literatuur opgegeven voor genoemde situatie?

Welke criteria heeft de overheid vastgelegd?

Welke criteria gebruiken vergelijkbare scholen?

Een samenvatting van alle criteria uit de literatuur is te vinden op blz. 13.

Welke bruikbaar zijn voor De Cirkel heb ik opgenomen in het protocol, zie vanaf blz. 22. Hieronder noem ik de 3 meest kenmerkende criteria uit de literatuur.

Vaak worden kinderen met ASS en **gedragsproblemen** geplaatst in een S-groep. De Cirkel verwoordt dit in het beleidsstuk (2007) heel mooi: "kinderen met een beperkt gedragsrepertoire". Boerstra (2007) gaat ook uit van "de mate van gedragsproblematiek". Radema e.a. (2005) schrijft dat de kinderen die worden aangemeld voor de S-groep vaak kinderen zijn met "moeilijk verstaanbaar gedrag". Ook: "het gedrag van de leerling is te complex om hem in een reguliere groep te handhaven".

Deze kinderen hebben een **intensieve begeleiding** nodig welke geboden kan worden in de S-groep. Dit komt omdat de S-groepen klein zijn, meestal maximaal 8 leerlingen hebben en er over het algemeen specialistisch personeel werkt. Vaak is 1 op 1 begeleiding nodig. Beleidsstuk De Cirkel (2007): "de mate van individuele begeleiding die de leerling nodig heeft". Boerstra (2007): "een op de specifieke hulpvraag afgestemde begeleiding". Radema e.a. (2005): "er is sprake van zodanig moeilijk verstaanbaar gedrag dat op bepaalde momenten op de dag 1 op 1 begeleiding nodig is".

Ook wordt als belangrijk criterium vaak: **een aangepaste omgeving** genoemd.

In een S-groep kan die aangepaste omgeving geboden worden.

Beleidsstuk De Cirkel (2007): "de mate van behoefte aan aangepaste communicatie en aangepaste educatieve strategieën en aanpassingen m.b.t. de verduidelijking in ruimte en tijd".

Boerstra (2007) beschrijft in zijn boek (met tekst en foto's) uitgebreid hoe een aangepaste omgeving er uit moet zien.

Kraijer (2004) gebruikt de mooie term "basisbejegening".

"Basisbejegening wordt gevormd door de speciale opvoeding die gebruik maakt van: een aangepast prikkelaanbod, een aangepast eisenpakket en een alternatieve communicatievorm".

M.b.t. de **aangepaste educatieve strategieën** kan het programma TEACCH genoemd worden. In S-groepen wordt gewerkt met dit programma omdat uit onderzoek is gebleken dat TEACCH een zeer effectief programma is voor kinderen met ASS.

Vanuit de overheid zijn er geen criteria beschikbaar voor plaatsing in een S-groep. Er wordt alleen geïndiceerd op basis van IQ. Voor kinderen met meerdere diagnoses is geen aparte indicatie mogelijk. De enige beschikbare oplossing is het toevoegen van zorg in onderwijs. Op De Cirkel gebeurt dit alleen in de S-groepen. Zo kan nog meer individuele begeleiding geboden worden.

Uit de vragenlijsten van de andere scholen bleek dat de criteria voor plaatsing in een S-groep soms wat uiteen lopen. Soms staat de ASS-problematiek voorop, soms de gedragsproblematiek.

Scholen bepalen zelf welke kinderen in aanmerking komen voor een S-groep.

Dat komt doordat er van overheidswege geen officiële criteria voor bestaan.

Over het algemeen plaatsen scholen leerlingen in een S-groep die de diagnose ASS hebben of gedragskenmerken hebben die lijken op ASS. Het gaat vaak om kinderen met gedragsproblemen. Ook gaat het om kinderen die een aangepaste, prikkelarme omgeving nodig hebben met veel structuur en verduidelijking.

Bij andere scholen wordt ook wel als criteria genoemd: om de groepsleiding en de leerlingen van de reguliere groep te ontlasten. De Cirkel vindt dat geen criterium.

Het zou kunnen dat de groepsleiding van de reguliere groep niet genoeg gespecialiseerd is, handelingsverlegen is om te werken met kinderen met ASS of kinderen met gedragsproblematiek. Dan is het m.i. niet in het belang van de leerling en de groepsleiding om deze leerling in de reguliere groep te houden.

Deelvraag 3

Welke criteria geven de doorslag, zijn leidend, bepalend?

Moeten er aanvullende criteria komen? En welke dan?

Hoe moet de procedure zijn?

Volgens de Cirkel is het criterium: 'het welbevinden van de leerling' van doorslaggevend belang. Als het welbevinden van de leerling in het geding is, wordt het tijd om aan de bel te trekken. Ook vindt De Cirkel het belangrijk om elke keer weer een individuele afweging te maken. Per leerling wordt gekeken: wat is het beste voor deze leerling? Er kan wel een lijst met criteria zijn maar hier moet vanaf geweken kunnen worden als dat in het belang van de individuele leerling is. Ook bepalend zijn de hoeveelheid aanpassingen en begeleiding die de leerling nodig heeft. Als dit meer is dan de reguliere groep kan bieden is het beter dat de leerling wordt overgeplaatst.

De procedure ligt wel vast, hier kan niet van afgeweken worden. De criteria en de procedure heb ik beschreven in het protocol voor De Cirkel.

5.4. Het antwoord op de verlegenheidsituatie

Als ik tot slot kijk naar mijn verlegenheidssituatie blijkt uiteindelijk na een half jaar dat de leerling waarvan ik in eerste instantie het idee had dat hij niet paste in mijn groep, toch wel past in mijn groep en in de loop van het jaar heel erg veranderd is.

De gedragsproblemen stonden in eerste instantie voorop. Door de hoeveelheid individuele aandacht die geboden kon worden en het leerstofaanbod van praktisch werken, kreeg de leerling veel meer zelfvertrouwen door de succeservaringen waardoor het gedrag sterk veranderde in veel meer positief gedrag. Doordat de leerling meer zelfvertrouwen kreeg, lukte het ook veel beter om de leerstof op te nemen waardoor ook de cognitieve prestaties verbeterden.

Het probleem bij deze overplaatsing bestond uit het feit dat er niet genoeg overdrachtsinformatie was. Dit vind ik een belangrijk criterium. Ook is individuele begeleiding een belangrijk criterium en het leerstofaanbod in de vorm van praktisch werken.

Dit mag niet expliciet genoemd worden in het protocol van De Cirkel maar is m.i. toch van belang te noemen.

In meerdere gevallen is namelijk gebleken dat de leerling het lesstofaanbod van de reguliere groep niet aankon. Toen de leerling praktisch werken aangeboden kreeg in de S-groep, met individuele begeleiding, bleek dat de leerling hierdoor enorm vooruit ging.

5.5. Conclusies

- Een S-groep is voor leerlingen die meervoudige problematiek hebben, meestal een combinatie van ASS én een verstandelijke beperking én een bijkomende beperking, een aangepaste omgeving nodig hebben evenals een intensieve begeleiding
- Een protocol is handig als leidraad voor een interne overplaatsing als deze per school op maat is gemaakt
- Criteria en procedures moeten passen bij de visie en de werkwijze van de betreffende school
- Van de criteria uit het protocol mag worden afgeweken, van de procedure niet
- Kinderen met ASS kunnen beter meteen bij aanmelding geplaatst worden in een S-groep omdat een reguliere groep al gauw te veel eisen stelt aan de leerling (de leerling wordt gemakkelijk overvraagd)
- Het belangrijkste criterium is de hoeveelheid aanpassingen en aandacht die nodig zijn voor de leerling in de reguliere groep
- Van doorslaggevend belang is het criterium: het welbevinden van de leerling
- Een zo compleet mogelijke overdracht (procedure) bevordert dat de overplaatsing soepel verloopt
- Op een S-groep moet gespecialiseerd personeel werken om kinderen met ASS en aan ASS verwante problematiek goed te kunnen begeleiden
- Een passend leerstofaanbod is mede van belang voor het slagen van de overplaatsing. Door succeservaringen wordt het zelfvertrouwen van de leerling vergroot.

5.6. Aanbevelingen, mede n.a.v. tips van collega's

1. Indien er (nog) niet wordt gekozen voor plaatsing in een S-groep moeten leerlingen met ASS en hun leerkrachten extra begeleiding krijgen. Dit kan zijn van de zorgcoördinator, van de orthopedagoog of van de leerkrachten van de S-groepen. Voor de leerlingen met ASS worden de nodige aanpassingen gedaan in de klas
2. Om de leerlingen in een S-groep optimaal te kunnen begeleiden is specialistisch personeel nodig. Zij moeten kennis hebben van autisme en TEACCH
3. Een checklijst maken: een lijst met criteria voor leerkrachten van reguliere groepen zodat je kunt checken of een leerling beter zou passen in een S-groep
4. Leerkrachten van reguliere groepen zouden op bezoek moeten gaan in een S-groep om zo een beter beeld te krijgen van een S-groep in het algemeen. Ook kan dat in het belang zijn voor de begeleiding van ASS-leerlingen in de reguliere groep. Er kan ook een film gemaakt worden van een S-groep
5. De leerling die is aangemeld voor overplaatsing, komt een dag, of indien nodig meerdere dagen, ter observatie in de S-groep. De leerling wordt daar geobserveerd door de leerkracht van de S-groep en de orthopedagoog

6. De leerkrachten van de reguliere- en de S-groep zijn na de observaties aanwezig bij het bespreken van de leerling in het zorgteam
7. Er is een overdracht van de Commissie van Begeleiding met de leerkracht van de S-groep. Bij deze overdracht wordt duidelijk of er gedacht wordt aan een eventuele terugplaatsing en op welke termijn
8. Na de overplaatsing zouden er overlegmomenten moeten worden ingeroosterd voor gesprekken van de leiding van de 'nieuwe' groep met de leiding van de 'oude' groep in de vorm van een stukje intervisie. Dit met als doel dat de overgang zo soepel mogelijk en ten bate van het kind verloopt
9. De leerkracht van de S-groep komt voor de overplaatsing minimaal een dag kijken in de reguliere groep om de leerling te observeren. Dit kan veel informatie opleveren, speciaal voor de omgang met probleemgedrag. Ook kan zo al belangrijke informatie worden uitgewisseld
10. De leerkracht van de reguliere groep komt een dagje kijken in de S-groep. Zo kan deze een beeld krijgen of de leerling zou passen in de S-groep
11. De procedure van de overplaatsing moet een officiële procedure zijn waar de leerkracht van de S- groep ook bij betrokken is.

Hoofdstuk 6: Reflectie

Ik wilde graag dat mijn onderzoek nuttig zou zijn voor de school waarvoor ik werk: zml De Cirkel. Daarom had ik aan mijn directeur gevraagd of hij een thema wist dat hij graag onderzocht wilde hebben.

Dat is het thema van dit onderzoek geworden. Op dat moment vond ik dat de leerling die zojuist in mijn groep, vanuit een reguliere groep, was geplaatst, niet paste in mijn groep, dus had ik ook een passende verlegenheidssituatie.

Ik vond het onderwerp leuk en concreet, maar het was moeilijk een start te maken: hoe en waar moest ik beginnen. Vooral mijn onderzoeksbegeleider Marijke heeft mij goed geholpen een start en doorstart te maken. Haar feedback kwam altijd snel, was direct en concreet, zo kon ik steeds weer verder.

Toen ik eenmaal besloten had dat ik een protocol voor de Cirkel wilde ontwerpen gaf dat ook een stuk duidelijkheid en richting aan het onderzoek.

De literatuurstudie was echt interessant omdat het voor mij nieuw materiaal opleverde: Kraijer (2004) zegt dat leerlingen met ASS geplaatst moeten worden in een groep die de minste eisen stelt en waarin het niveau een niveau lager is dan het werkelijke cognitieve niveau van deze leerling.

Met deze informatie kan bij aanmelding al voorkomen worden dat leerlingen in een groep terecht komen die veel te hoge eisen aan hen stelt.

De interviews hebben voor mij veel materiaal opgeleverd waarmee ik criteria en een procedure kon formuleren. Het was erg boeiend om te horen hoe een ieder tegen het proces van de overplaatsing aankijkt.

Toen ik al het verzamelde materiaal in het protocol had gezet heb ik dit aangeboden aan de leiding van de Cirkel.

Het moeilijkste moment kwam toen de leiding aangaf dat het protocol zo niet paste bij De Cirkel. Ik zou het protocol bespreken met de focusgroep maar dit mocht niet zolang het protocol niet passend was gemaakt bij De Cirkel. Het zou verkeerde

verwachtingen scheppen. Ik had deze wending niet verwacht. Omdat de Cirkel mij opdracht had gegeven voor dit onderzoek had ik verwacht dat zij blij zouden zijn met een gedegen onderzoek en een uitgebreid protocol. Sommige criteria vonden zij niet belangrijk en andere criteria overbodig. Ook in de procedure moest ik schrappen: de leiding van de S-groepen wil graag betrokken worden bij de procedure van de overplaatsing, maar dit is niet de bedoeling, dit past niet bij de werkwijze van De Cirkel.

Dit was een groot leerpunt voor mij. In mijn enthousiasme dacht ik dat De Cirkel net zo enthousiast zou zijn als ik. Maar het materiaal dat het onderzoek heeft opgeleverd moet wel passen bij de visie en de werkwijze van de school.

Na enige twijfel besloot ik het protocol toch 'Cirkelproof' te maken. Na een gesprek met de directeur en de teamleider hierover waren er nog een aantal kritische noten en moest ik het protocol weer aanpassen.

Deze keer kon ik het anders zien: mijn protocol wordt zo kritisch bekeken omdat de directie het zeer serieus neemt en het protocol wil opnemen in de beleidsstukken. Ik was dus achteraf erg blij dat ik het protocol zo aangepast heb, dat De Cirkel er mee kan en wil gaan werken. Het onderzoek was zeker nuttig omdat het protocol nu door De Cirkel in gebruik wordt genomen in geval van een overplaatsing.

Nu het protocol 'Cirkelproof' is gemaakt mocht ik het uiteindelijk toch nog bespreken met de focusgroep. Ik was in eerste instantie teleurgesteld dat ik mijn eerste protocol niet mocht bespreken met de focusgroep. Ik ben dus blij dat ik het protocol en mijn onderzoek nu wel kan toelichten in de gehele focusgroep.

Ik hoop dat door dit protocol leerlingen nu meteen bij aanmelding in de juiste groep geplaatst zullen worden en daardoor overplaatsing minder voor zal komen. Als het toch nodig mocht zijn, hoop ik dat met dit protocol een overplaatsing officiëler en duidelijker zal verlopen voor de leiding van de betrokken groepen.

Door een veel uitgebreidere overdracht zal de overplaatsing soepeler verlopen. Dit is belangrijk omdat een overplaatsing een ingrijpende gebeurtenis is, zeker voor de leerling.

Literatuur

Boeken

Boerstra, H. (2007). *De autistengroep. Een praktische handleiding voor het opzetten van en werken in een autistengroep.*

Antwerpen-Apeldoorn: Garant

Harinck, F. (2010). *Basisprincipes praktijkonderzoek.*

Antwerpen-Apeldoorn: Garant

Kraijer, D. (2004). *Handboek autismespectrumstoornissen en verstandelijke beperking.*

Amsterdam: Harcourt

Radema, D. & van Veen, D. Verheij, F. & Wouters, R. (2005). *Samen beter, beter samen. Onderwijs- zorgarrangementen in het speciaal onderwijs.*

Antwerpen-Apeldoorn: Garant

Verhoeven, N. (2007). *Wat is onderzoek? Praktijkboek methoden en technieken voor het hoger onderwijs.*

Amsterdam: Boomonderwijs

Boek/Artikel

Lampen, W. & Schrurs, J. (2008). *Kernbeginselen van het TEACCH- programma. Vertaling en bewerking van hoofdstuk 4 uit Mesibov, G. The TEACCH approach to autism spectrum disorders.*

Bron: Fontys

Overigen

-Beleidsnota: "Beleid structuurgroepen ZML De Cirkel te Gorinchem, 2 juli 2007"

-De schoolgids van de Rafaelschool te Utrecht 2011/2012

-Zorgplan 2011-2012 van De Cirkel

Internet

Animal sciences Group: <http://edepot.wur.nl/11938>

www.scienceguide.nl

www.recoost.nl

Lijst met afkortingen en verklaringen

- **ADHD.** Attention Deficit Hyperactivity Disorder (Aandachts-Tekort-Stoornis met Hyperactiviteit)
- **ASS.** Autisme Spectrum Stoornis
- **Auti-klas of Auti-structuurgroep.** Klas op een zml-school met meestal maximaal 8 leerlingen met de diagnose ASS of met een aan ASS verwante stoornis of met gedragskenmerken die lijken op ASS
- **Cluster 3.** Onder Cluster 3 vallen de scholen voor speciaal onderwijs voor leerlingen met verstandelijke en/of lichamelijke beperkingen en leerlingen die langdurig ziek zijn
- **CvB: Commissie van Begeleiding.** Taak: plaatsen van leerlingen, bespreken van leerlingen met een zorgvraag
Op De Cirkel bestaat deze uit: de directie (directeur en teamleider), de orthopedagoog, de maatschappelijk werker, de schoolarts, de logopedist en de zorgcoördinator.
- **Cvl: Commissie van Indicatiestelling.** Een onafhankelijke commissie die objectieve en landelijk gestandaardiseerde criteria hanteert om tot een indicatiestelling te komen voor een schooltype
- **Comorbiditeit.** Het tegelijkertijd hebben van twee of meer stoornissen
- **Critical friend.** Medestudent die vragen stelt over het onderzoek om de onderzoekende student verder te helpen
- **DSM IV- classificatie.** Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (4th Edition). De DSM-IV is een classificatie van psychische stoornissen die ontwikkeld is voor gebruik bij hulpverlening, opleiding en onderzoek
- **Focusgroep.** Groepsdiscussie, zie voor verdere uitleg blz. 17
- **Groepsbespreking.** De leerkracht bespreekt de groep met de zorgcoördinator
- **Laag functionerende leerlingen.** Leerlingen met een IQ lager dan 35
- **Leerlingbespreking.** Bespreking van een 'probleemleerling' door de leerkracht met de voltallige Commissie van Begeleiding
- **LGF: Leerling-gebonden financiering.** Dat is een afgepast bedrag dat de school ontvangt voor leerlingen met een beperking, ziekte, ernstige gedragsstoornis of psychisch probleem
- **Matrix.** Een overzichtelijk schema voor het ordenen van gegevens

- **MG-status.** Leerlingen die de officiële status van meervoudig gehandicapt hebben. Dit is van invloed op de LGF
- **Moeilijk verstaanbaar gedrag.** Probleemgedrag
- **N-norm.** Norm voor groepsgrootte
- **Onderwijs- en ondersteuningsbehoeften.** De onderwijsbehoeften bevatten de aanpassingen in niveau, lesstof, opdrachten en activiteiten. De ondersteuningsbehoeften zijn de randvoorwaarden die door de leerkracht geboden worden zodat de leerling de leerstof adequaat op kan pakken. Al deze gegevens worden in een schema weergegeven
- **Orthopedagoog.** Een orthopedagoog houdt zich bezig met leer- en opvoedingsproblemen van kinderen
- **OVM.** Een **O**ntwikkelings**V**olg**M**odel. Een computerprogramma dat de ontwikkeling van de leerlingen bijhoudt
- **PECS.** Dit is een systeem om met plaatjes en/of pictogrammen te communiceren. De methode wordt gebruikt voor niet of nauwelijks communicerende autistische kinderen
- **PGB. PersoonsGebonden Budget.** Dit is een geldbedrag waarmee men zelf de zorg of hulp kan inkopen die men nodig heeft. Er is een PGB voor zorg vanuit de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten (AWBZ) en een PGB voor hulp en ondersteuning vanuit de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo).
- **REC: Regionaal expertise centrum.** Een samenwerkingsverband van scholen voor speciaal - en voortgezet speciaal onderwijs
- **Reguliere zml-groep.** Een groep van ongeveer 12 leerlingen met een verstandelijke beperking van de zml-school
- **S-groep.** Een anti-structuurgroep
- **SO-afdeling.** De afdeling speciaal onderwijs voor kinderen van 4-13 jaar
- **TEACCH: Treatment and Education of Autistic and related Communication Handicapped Children.** Zie voor verdere uitleg blz. 10
- **Triangulatie.** Meerdere metingen vanuit verschillende invalshoeken verrichten
- **VSO-afdeling.** De afdeling voor voortgezet speciaal onderwijs voor kinderen van 13-20 jaar
- **VSO-groep.** Een groep binnen de VSO-afdeling, ingedeeld naar leeftijd
- **ZML-school.** School voor zeer moeilijk lerenden. Op een ZML-school zitten leerlingen met een verstandelijke beperking

- **Zorgcoördinator.** Deze heeft een coördinerende taak in de leerlingenzorg
- **Zorggroep.** Een groep voor leerlingen met specifieke en/of extra zorgbehoeften. De zorggroep is een specifieke leeromgeving voor laagfunctionerende leerlingen en instroomleerlingen vanaf 4 jaar. Leerkracht en pedagogisch medewerker werken op gelijkwaardige basis samen
- **Zorgindicatie.** Een indicatie is een 'toegangsbewijs' om bepaalde zorg of voorzieningen te krijgen: zorg in onderwijs door een zorgmedewerker
- **Zorgleerlingen.** Leerlingen die zonder extra zorgbegeleiding op school niet of moeilijk mee kunnen komen
- **Zorgmedewerker.** Een pedagogisch medewerker die betaald wordt uit de individuele PGB's van de leerlingen. Voor leerlingen die extra zorg nodig hebben naast het onderwijs
- **Zorgteam.** Taak: ondersteunen van leerkrachten m.b.t. zorgleerlingen op De Cirkel bestaat deze uit: de zorgcoördinator, de orthopedagoog en de maatschappelijk werker

Bijlagen

Bijlage 1 t/m 8: Interviews

Bijlage 1: Interview Commissie van Begeleiding Ak.(directeur) /An. (orthopedagoog) 05-03-2012

- We praten over I.I.n (leerlingen) met ASS als diagnose of I.I.n met kenmerken van ASS. Voor plaatsing in een S-groep hoeft de I.I. (leerling) niet perse de diagnose ASS te hebben. Het gaat om de behoeften van de I.I. : wat heeft hij nodig, wat kan hij aan. dit is dus zeer individueel bepaald. Het komt ook voor dat I.I. met ASS het redden in een reguliere zml-groep.
- Het is een voordeel dat dergelijke I.I.n. al jong de school binnen komen. Bij deze jonge I.I.n (vanuit een Kinderdagcentrum, het speciaal basisonderwijs of regulier onderwijs) wordt, vaak vanuit de zorggroep, eerst gekeken of een reguliere zml-groep genoeg structuur kan bieden. Het zorgteam houdt deze I.I.n hun hele schoolloopbaan goed in de gaten. Veel van deze I.I.n. staan standaard op de agenda van het zorgteam. Omdat deze kinderen al jong de school zijn binnengekomen, zijn ze over een langere periode goed geobserveerd en daardoor kan beter besloten worden wat nodig is voor zo'n leerling. In eerste instantie wordt gekeken of een I.I. het redt in een reguliere zml-groep omdat je nooit van te voren kan weten of inschatten hoe een I.I. het doet in een reguliere groep. De vraag: "Wat is het perspectief van de I.I. in de reguliere groep", staat centraal. In een enkel geval, als heel duidelijk is dat het kind een structuurgroep nodig heeft, wordt de I.I. direct bij aanmelding in een S-groep geplaatst. Dit kan gaan om laagfunctionerende I.I.n. maar ook om I.I.n. waarvan al bekend is dat een reguliere zml-groep niet passend is. Qua IQ kunnen ze best hoog zijn, maar door autisme of gedrag worden ze belemmerd.
- Er is een verschuiving merkbaar: er komen steeds meer I.I.n. in de S-groep met een MG-status. Als I.I.n. op oudere leeftijd alsnog worden overgeplaatst kan dat als reden hebben dat blijkt dat de I.I. bij het praktisch werken teveel intensieve begeleiding vraagt en dit niet meer haalbaar is in de reguliere zml-groep. In een S-groep is nu eenmaal meer begeleiding voorhanden.
- Vaak is het het zorgteam dat aangeeft wanneer een I.I. wellicht meer gebaat is bij een plaatsing in een S-groep. Gekeken wordt dan naar: hoeveel aanpassingen moeten er worden gedaan voor een I.I. in een reguliere groep, hoe is de I.I. onder deze aanpassingen, wordt de I.I. belemmerd in zijn ontwikkeling, hoeveel intensieve aandacht vraagt de I.I., gaat dit ten koste van de groep? Hoe is de I.I. thuis: als de I.I. thuis erg 'moeilijk' is kan dat een signaal zijn dat de school teveel van de I.I. vraagt.

Het is de taak van het zorgteam om de grenzen te bewaken van de reguliere groep en zijn groepsleiding. Het kan bijv. zijn dat de groepsleiding veel te ver gaat in zijn aanpassingen en dit ten koste gaat van de groep of de I.I. Aan de andere kant moet plaatsing in een S-groep niet afhankelijk zijn van wat de groepsleiding van de reguliere zml-groep aankan of van hun groepssamenstelling.

- **De procedure is:**

De groepsleiding geeft aan dat er zorgen zijn rond een I.I.
Het zorgteam bespreekt de situatie rond deze I.I. (of het zorgteam heeft deze I.I. zelf al in de 'peiling' zie hierboven)
De orthopedagoog observeert de I.I.
In het zorgteam wordt besproken dat een S-groep een optie zou kunnen zijn. Dan wordt de I.I. besproken in de Commissie van Begeleiding. Hier wordt de beslissing genomen. Voor deze beslissing wordt genomen wordt er eerst gekeken of er wel plek is in de S-groep en hoe de samenstelling van de S-groep is op dat moment.
Dan wordt er met de ouders gesproken. Ouders hebben vaak tijd nodig om deze stap te verwerken. Ouders krijgen deze tijd ook. Er wordt niet eerder overgeplaatst dan dat ouders toe zijn aan deze stap.
Tot slot wordt de groepsleiding van de S-groep geïnformeerd over de a.s. plaatsing.

- **Wat is doorslaggevend?**

Het welbevinden van de I.I. staat bovenaan.
Op school maar ook thuis moet de I.I. goed in zijn vel zitten.
Welbevinden: kan de I.I. functioneren (meekomen) in de groep, lijdt hij onder de aanpassingen die er voor hem zijn gedaan, hoe komt hij uit school, hoe is de aansluiting met de andere I.I.n.

- **Ouders**

Voor de ouders is plaatsing in een S-groep vaak weer een extra stap in het acceptatieproces. Ouders zien het vaak als een stap achteruit: hun kind redt het niet in een reguliere zml-groep. De S-groep wordt toch gezien als een 'zware groep'. Vaak is er onbekendheid met een S-groep. Ouders zijn bang dat het sociale aspect er niet is in een dergelijke groep. Een bezoek aan een S-groep kan een positieve ervaring zijn.

- **Terugplaatsing**

De Cirkel is de S-groep gestart met het idee om de I.I.n. later weer terug te plaatsen naar een reguliere zml-groep.
Dit bleek niet haalbaar. Men kon geen antwoord vinden op de vraag: hoe gaan we dit doen? De leerlingen die nu in een S-groep geplaatst zijn, zullen altijd de structuur en de intensieve begeleiding van deze groep nodig houden.
Daarom is toen besloten om juist meer S-groepen op te starten zodat er doorstroming kon plaatsvinden qua leeftijd.

- **Tot slot**

Ak. benadrukt dat hij niet wil vastzitten aan criteria en procedures. Als school moet je de ruimte kunnen nemen af te wijken van de criteria. Iedere I.I. is anders en elke situatie is verschillend. Er spelen zoveel verschillende factoren mee. Een plaatsing in een S-groep blijft een zeer individuele afweging elke keer weer.

Bijlage 2: Interview Di., zorgcoördinator en teamleider 8-3-2012

Voorheen leerkracht van een reguliere VSO-groep

- S. kwam van een andere school toen hij ongeveer 14 jaar was. De overdracht was niet erg duidelijk waardoor niet bekend was wat voor soort l.l. S. was.

Redenen voor aanvraag van een overplaatsing:

- S. was cognitief gezien erg zwak en het praktisch werken, zoals de leerwerkplekken was toen nog niet opgestart. S. kon het niveau van de groep niet aan en kon dus ook nog niet echt praktisch aan de slag. VSO-2 kon hem geen zinvol aanbod bieden. S3 zou dat wel kunnen omdat zij veel praktisch werken.
- S. vertoonde gedragsproblemen en opvallend was dat hij oorzaak en gevolg niet aan elkaar kon koppelen. De omgang met de andere l.l.n. gaf problemen.
- Er waren teveel aanpassingen nodig voor S. waarvan het effect te gering was omdat hij er niet van leerde.
- S. heeft geen ASS-diagnose maar het is wel een jongen die veel structuur nodig heeft.
Het gezin van S. is ook bekend bij de hulpverlening. Daarom was er weinig ondersteuning vanuit de thuissituatie te verwachten.

De procedure

- Di. heeft zelf aangegeven dat ze dacht dat S. het best zou passen in een structuurgroep. Dit heeft ze besproken op de groepsbespreking en tijdens de leerling-bespreking en ze heeft hem ingebracht voor de probleembespreking. In het zorgteam en in de Commissie van Begeleiding is hij verder besproken. De orthopedagoog heeft hem geobserveerd in de klas.
- Er was terugkoppeling via het zorgteam
- Di. heeft ook zelf met de ouders gesproken.
- Pas tijdens de groepsindeling in juni is definitief bekend geworden dat S. daadwerkelijk geplaatst kon worden in S3. (Op dat moment is bekend of er plaats is in de groep).

De zorgcoördinator

- De zorgcoördinator heeft een schakelfunctie tussen de klas en het zorgteam. De groepsleiding geeft het aan als er problemen zijn. De zorgcoördinator bespreekt dit met het zorgteam. De zorgcoördinator heeft vaak ook de contacten/de gesprekken met ouders als het gaat om een overplaatsing.

Bijlage 3: Interview De., leerkracht reguliere groep (22-03-2012)

- De. heeft R. zelf aangemeld voor een structuurgroep.
Redenen: het rooster moest aangepast worden aan R., de structuur die R. nodig had moest de hele klas geboden worden anders kon R. niet functioneren.
R. was zelf voortdurend overbelast/overprikkeld/boos. Hij kon niet omgaan met veranderingen. Ook reageerde hij overal op. R. was erg bepalend voor de sfeer in de groep.
Op schoolreis gaan was bijna onmogelijk. Als R. ergens zijn zinnen op had gezet en het ging niet door was dat heel moeilijk voor hem. R. zat altijd naast de juf en zijn werktafel stond apart met een scherm erom heen.
R. heeft de diagnose PDD-NOS en ADHD
- De. heeft aan Ch. (de zorgcoördinator) aangegeven dat R. volgens haar beter zou passen in een structuurgroep. Waarschijnlijk was dit op een groepsbespreking.
Afgesproken is toen dat De. contact zou opnemen met de ouders. Ze heeft aan de ouders uitgelegd waarom R. baat zou kunnen hebben bij een structuurgroep. Ouders stemden in, wilden het beste voor R.
R. is een paar keer wezen kijken in S1 voor de zomervakantie.
De orthopedagoog heeft R. geobserveerd in de groep van De.
Ook de leerkracht van S1 is een keer in de groep komen kijken.
Bij de groepsindeling in juni werd officieel bekend dat R. geplaatst kon worden in S1, er was plaats. De. heeft de ouders telefonisch op de hoogte gebracht.
- Bij de overplaatsing waren betrokken: De. (aanmelder), de leerkrachten van S1, de zorgcoördinator, de ouders en de orthopedagoog. Of de Commissie Begeleiding ook betrokken is geweest, is bij De. onbekend.
- Een suggestie: een checklist zou handig zijn: een lijst met criteria waaraan je zou kunnen meten of een leerling beter zou passen in een S-groep.

Bijlage 4: Interview S./M., leerkrachten reguliere groep, maart 2012

- S. en M. hebben zelf aangegeven dat het een goed idee leek voor B. om naar een S-groep te gaan. Dit hebben ze besproken met de zorgcoördinator. De zorgcoördinator (zoco) heeft toen aan de leiding van S2 gevraagd of B. op dinsdag, de interne stagedag, mee zou kunnen lopen om te kijken hoe dat zou gaan. B. deed dit elke dinsdagochtend.
- De reden dat zij B. aangemeld hebben voor een structuurgroep:
B. kwam in de (grote) VSO-groep niet tot zijn recht, er kwam niet uit wat er in zit.
B. had moeite met het sociale aspect: het samenspelen, het omgaan met klasgenoten. Hij vertoonde vaak uitdagend gedrag. Hij wist niet goed hoe hij met de anderen om moest gaan.
Verder was B. toe aan praktisch werken omdat hij cognitief niet meer vooruitging.
Bij het praktisch werken had B. veel intensieve begeleiding nodig. B. had ook veel structuur nodig in alle opzichten. Er waren teveel prikkels voor B. in deze groep waardoor veel onrust ontstond bij B.
- De meedraaiochtenden zijn geëvalueerd met S2 en VSO1 door de zoco.
- An., de orthopedagoog heeft B. in de groep geobserveerd.
- De zorgcoördinator heeft met de ouders gesproken en aangegeven dat zij en de groepsleiding dachten dat een S-groep wel geschikt leek voor B. De ouders konden hier wel mee instemmen.
- De procedure is wat onofficieel verlopen. Het is niet helemaal duidelijk meer hoe een en ander is verlopen. De gesprekken en mededelingen werden gedaan in de wandelgangen.

Leerkracht M. heeft i.l. S. ook zelf aangemeld voor de S-groep. S. heeft maar 1 jaar in VSO-1 gezeten. M. heeft ook zelf met de ouders gesproken. Ouders herkenden het gedrag van S. wat M. aangaf. S. vertoonde duidelijke kenmerken van autisme en had heel veel structuur en duidelijkheid nodig. Als ze dat niet kreeg, ging ze 'zeuren'. S. is geobserveerd door Ma., de toenmalige orthopedagoog. S. is niet voor observatie in de S-groep geweest. Ook bij S. is niet helemaal duidelijk meer hoe de procedure verder is verlopen. De procedure ging gedeeltelijk buiten de groepsleiding om.

Bijlage 5: Interview I., leerkracht reguliere zorggroep, 9 maart 2012

- Leerkracht I. had leerling R. in de klas. R. is in 2007 overgeplaatst naar S1. Voor I. was het duidelijk dat R. overgeplaatst moest worden naar S1: in de eerste plaats was R. gediagnosticeerd met ASS. Toen hij in de groep kwam, hij kwam van de KDC De Rollebol, ging hij in eerste instantie enorm vooruit, voornamelijk vanwege de rijke taalomgeving. Daarna viel op dat zijn ontwikkeling stagneerde. Na de eerste periode kwam zijn autisme meer op de voorgrond te staan. R. had duidelijk meer aanpassingen nodig op het gebied van zijn autisme. Opvallend was dat R. aan iedereen wilde zitten en dat hij dol was op meisjes.
- Op een groepsbespreking heeft I. besproken dat R. beter naar S1 zou kunnen. De toenmalige orthopedagoog heeft het proces toen verder begeleid. R. is ook geobserveerd in de zorggroep.

Bijlage 6: Interview E., leerkracht reguliere groep, 7-3-2012

- Bij leerling D. was er al veel langer sprake van een eventuele overplaatsing. D. heeft het Williamssyndroom waarbij autistische kenmerken horen. Toch is gekozen voor een reguliere groep omdat kinderen met Williamssyndroom over het algemeen zeer sociaal zijn.
- De reden dat D. niet langer in zijn toenmalige groep kon blijven:
Er waren te veel prikkels voor D. in deze grote groep van 12 kinderen. D. is overgevoelig voor geluid. Ook werd D. erg moe en druk van al die prikkels. Er zijn een aantal aanpassingen gedaan (i.o.m. de zorgcoördinator en moeder) in de groep zoals: het werken met TEACCH, een scherm om zijn tafel, een rusthoekje. Toch waren deze aanpassingen niet voldoende. D. heeft veel rust, duidelijkheid en veiligheid nodig.
Omdat D. erg druk werd van al die prikkels was hij vaak ook storend voor de groep.
Ook kon D. het hoge niveau van de groep niet aan, hij kon niet meekomen. De groepsleiding kon D. onvoldoende aandacht geven, D. vroeg om intensieve aandacht. D. heeft een tijd individuele begeleiding gehad van de logopediste.
- E. heeft D. zelf, tijdens de groepsbespreking, aangemeld voor de S-groep. Ze heeft samen met de zorgcoördinator met moeder gesproken. De keus was toen: of D. gaat, gezien zijn leeftijd, naar een VSO-groep of naar een S-groep. Moeder was bezorgd vanwege het sociale aspect, D. is een sociaal kind, houdt van gezelligheid. Moeder was bang dat in een S-groep het sociale aspect minder aanwezig is. Moeder heeft toen, samen met D. een bezoek gebracht aan S2. Dit is positief verlopen, moeder herkende veel dingen van D. bij de andere kinderen. Dit gaf haar mede het gevoel dat deze groep passender was voor D. Moeder heeft daarna besloten om te kiezen voor een S-groep voor D. i.p.v. voor een VSO-groep
- De orthopedagoog heeft D. een keer geobserveerd in zijn toenmalige groep.
- Pas aan het eind van het schooljaar, toen de definitieve groepsindeling bekend was, is meegedeeld aan S2 en ouders dat D. naar S2 zou gaan.

Bijlage 7: Interview A., leerkracht S-groep (S1) 16-03-2012

- A. had in de wandelgangen al gehoord dat De. (leerkracht SO-groep) leerling R. wellicht een kandidaat voor S1 vond, maar aan de andere kant twijfelde De. ook nog.
Ook stond R. in mei op het planbord voor S1.
De. vond dat R. een heel sociaal jongetje was en daarom vond ze het jammer om hem naar een S-groep te laten gaan.
Omdat De. zo twijfelde, stelde Ch., de zorgcoördinator, voor dat A. een keer zou gaan kijken in de groep van R. Zo kon A. zich ook een mening vormen.
A. vond het duidelijk een kind voor een S-groep en zij vond R. helemaal niet zo sociaal: ze zag dat hij niet goed wist hoe hij met de andere kinderen om moest gaan en hoe hij contact moest maken. Hij vertoonde negatief gedrag in het contact met anderen (Aan de andere kant zijn er in de S-groep ook sociale momenten).
Het was duidelijk dat R. veel structuur nodig had, dat de grenzen duidelijk waren, dat alles concreet benoemd werd en dat hij 1 op 1 begeleiding nodig had: allemaal redenen om te passen in een S-groep. Ook had hij een eigen werkplek nodig en ondersteuning op gebied van aanbod in de klas.
- A. vindt R. goed passen in S1. Hij is zelfs een aanvulling voor de groep: hij is verbaal wat sterker en hij heeft een andere kijk op de wereld omdat hij in de reguliere groep wat meer heeft meegemaakt en heeft meegekregen. Het heeft zeker een meerwaarde dat R. in de groep is gekomen.
Hij past goed qua leeftijd, groepssamenstelling en interesses.
- De overdracht gebeurde mondeling met de zorgcoördinator, met De., (leerkracht reguliere groep) en met A., de leerkracht van S1
- De ouders van R. moesten eerst wennen aan het idee maar later waren ze heel blij met de overplaatsing naar S1. R. werd thuis een heel ander jongetje.
- R. is niet wezen kennismaken in S1, hij is gelijk na de zomervakantie gestart .
- Andersom kan ook: A. vindt dat een l.l. uit haar groep, S1, misschien wel de overstap zou kunnen maken naar een reguliere VSO-groep: daar moet ook aandacht voor zijn.
- A. vindt het belangrijk dat, voor een overstap gaat plaatsvinden, de leerkrachten bij elkaar in de groep gaan kijken.

Bijlage 8: Interview E., leerkracht S-groep (S3) 9 maart 2012

- S3 is niet betrokken geweest bij het proces van overplaatsing.
Bij het planbord voor de nieuwe groepsindeling zag E. de naam van leerling S. hangen.
Leerkracht Di. had al wel in de wandelgangen aan E. meegedeeld dat ze op de groepsbespreking aangegeven had dat S. mogelijk een I.I. was voor een S-groep.
- E. kende S. nog niet. Pas bij de overdracht, toen S. definitief geplaatst werd, kreeg zij informatie over S. De schriftelijke overdrachtsinformatie was zeer beperkt. Di. heeft deze wel mondeling toegelicht en E. ook verteld over het complexe gedrag van S. Nu we de onderwijs- en ondersteuningsbehoeften hebben is de overdrachtsinformatie beter.
In het nieuwe schooljaar heeft E. zelf contact met Di. gezocht over de aanpak van S.
- E. vindt dat S. wel in haar groep past, al is het een heel andere I.I. dan de rest van haar groep. S. heeft veel structuur nodig. Didactisch zit hij op een hoger niveau dan de rest van de groep. S. is niet gediagnosticeerd met ASS.
- Afsgesproken is dat S. zou komen voor een proefjaar. Er zou elk jaar opnieuw worden bekeken of hij eventueel terug zou kunnen naar de VSO-afdeling. De bedoeling was om te kijken of zijn gedrag gereguleerd zou kunnen worden in S3 zodat hij met aanpassingen wellicht terug zou kunnen.
Uiteindelijk, na twee jaar twijfelen en bespreken tijdens de groepsbespreking, is besloten dit niet te doen. S. zit niet lang meer op school, loopt twee dagen mee met de leerwerkplekken en hij loopt twee dagen stage. Het praktisch werken past goed bij S.
Ook zou S. het niet aankunnen om terug te gaan. S. werkt mee in de leerwerkplekken (niet alle leerwerkplekken zijn geschikt voor hem) van de VSO-afdeling maar de omgang met de groep is erg lastig voor hem. S. heeft ooknb aanpassingen nodig. Hij werkt ook met een rooster.
- S. is voor de zomervakantie komen kijken en kennismaken in S3. Zijn tafel stond al klaar en ook zijn foto hing er al. Een kennismaking is voor beide partijen (leerkracht en I.I.) erg prettig. S. is niet geobserveerd in S3.
- Tip van E.: het zou heel fijn zijn als de leerkracht van de nieuwe groep een dagje zou mogen meedraaien (meeloopdag) in de oude groep van de I.I. Zo kan de nieuwe leerkracht observeren/kijken hoe de I.I. is en vragen stellen aan de oude leerkracht. Dat zou al heel veel informatie opleveren, vooral i.v.m. gedrag.

Bijlage 9 t/m 12: matrixen

In de matrix en in de bijlagen, heb ik enkele **afkortingen** gebruikt:

vd	= van de
id	= in de
l.l.	= leerling
l.l.n.	= leerlingen
lkr	= leerkracht
lkrn	= leerkrachten
zoco	= zorgcoördinator
CvB	= commissie van begeleiding.

Een opmerking over de “definitieve bekendmaking van de overplaatsing in juni”. Dit is omdat op De Cirkel in juni altijd de groepsindeling definitief wordt vastgesteld en bekend gemaakt. Op dat moment is pas zeker of er plek is voor een l.l. in een bepaalde groep.

Bijlage 9: Leerling aangemeld voor S-groep	Om welke redenen is de I.I. aangemeld voor een S-groep?	Hoe is de overplaatsingsprocedure verlopen en wie waren erbij betrokken?	Suggesties ter verbetering voor eventuele toekomstige overplaatsingen
Groep 1 regulier	1. Hele klas moest meedoen met de aanpassingen vanwege deze ene I.I. (rooster en structuur) 2. L.I. zelf voortdurend overprikkeld 3. L.I. bepalend v.d. sfeer in de groep 4. L.I. kon niet omgaan met veranderingen 5. Aparte werktafel met scherm eromheen 6. L.I met diagnose	1. Lkr meld aan zoco 2. Observatie in eigen groep I.I. door orthopedagoog 3. Lkr neemt contact op met ouders 4. Observatie lkr S-groep in eigen groep I.I. 5. Kennismaking I.I. met S-groep 6. In juni definitieve bekendmaking aan lkr plaatsing I.I. in S-groep 7. Lkr licht ouders in	Checklist: lijst met criteria waaraan je zou kunnen checken of een I.I. beter zou passen in een S-groep
Groep 2 regulier	1. Stagnerende ontwikkeling 2. Aanpassingen nodig vanwege autisme 3. L.I. met diagnose en "autistisch" gedrag	1. Leerkracht meld aan tijdens groepsbespreking 2. . Observatie in eigen groep I.I. door orthopedagoog 3. Orthopedagoog heeft het proces verder begeleidt	
Groep 3 regulier	1. I.I. kon het niveau vd groep niet aan en het aanbod was niet passend/zinvol: cognitief zwakke I.I. en praktisch werken was nog niet opgezet. 2. Gedragsproblemen 3. Problemen in de interactie met andere I.I. 4. Veel aanpassingen nodig met gering effect 5. I.I. heeft geen diagnose maar wel structuur nodig 6. Weinig ondersteuning vanuit de thuissituatie	1. Lkr meld aan tijdens groepsbespreking 2. Observatie in eigen groep I.I. door orthopedagoog 3. Bespreking in zorgteam 4. Terugkoppeling via zorgteam 5. Lkr neemt contact op met ouders 6. In juni definitieve bekendmaking aan lkr plaatsing I.I. in S-groep	

Groep 4 regulier	1.L.I. kwam niet tot zijn recht, er kwam niet uit wat erin zat 2. Te grote groep voor deze I.I. 3. Moeite met de omgang met klasgenoten 4. Cognitief zwakke I.I., heeft praktisch aanbod nodig 5. Intensieve begeleiding nodig 6. Veel structuur nodig 7. Teveel prikkels in de groep waardoor onrust bij I.I.	1. Lkr meld aan zoco 2. Zoco regelt "stageplek" in S-groep gedurende langere tijd 3. Observatie in eigen groep I.I. door orthopedagoog 4. Zoco spreekt met ouders 5. onofficiële procedure: mededelingen veelal in de wandelgangen	1.Belangrijk om met alle betrokkenen bij elkaar te komen om de overplaatsing te bespreken en minder in de wandelgangen 2.Alle betrokkenen moeten het eens zijn met de overplaatsing. Dus de groepsleiding van de S-groep wordt betrokken bij het proces. 3.Mogelijkheid tot terugplaatsing benoemen?
Groep 5 regulier	1.Er is al langer sprake van een eventuele overplaatsing bij deze I.I. 2. L.I. heeft geen diagnose maar wel syndroom met autistische kenmerken 3. Teveel prikkels: I.I. druk en moe 4. Grote groep 5.Niet voldoende baat bij aanpassingen: werken met TEACCH, scherm om tafel, rusthoekje, 6. L.I. heeft rust, duidelijkheid, veiligheid nodig 7. Storend voor de groep 8. L.I. kon het niveau vd groep niet aan 9.L.I. had individuele begeleiding nodig die niet voldoende geboden kon worden.	1. Lkr meld aan tijdens groepsbespreking 2. Observatie in eigen groep I.I. door orthopedagoog 3. Zoco en lkr spreken samen met ouders 4. Moeder en I.I. bezoeken de S-groep 5. In juni definitieve bekendmaking aan lkr plaatsing I.I. in S-groep	1.Ouders moeten van tevoren een kijkje kunnen nemen in de S-groep ivm beeldvorming 2.Na de overplaatsing zouden er overlegmomenten moeten worden ingeroosterd voor gesprekken van de leiding van de nieuwe groep met de leiding van de oude groep in de vorm van een stukje intervisie. Dit met als doel dat de overgang zo soepel mogelijk en ten bate van het kind verloopt.

Bijlage 10

Leerling vanuit een reguliere groep gekomen in een S-groep	Hoe en wanneer werd je op de hoogte gesteld vd overplaatsing?	Hoe was je betrokken bij het proces vd overplaatsing?	Hoe is de overdracht verlopen?	Welke rol speelde de l.l. in het proces van de overplaatsing? (denk aan observatie, gewenning ed.)	Past de leerling in je groep?
Groep S1	1. Door lkr reguliere groep id wandelgangen 2. Via planbord 3. Via definitieve groepsindeling in juni	1. Niet betrokken bij het proces.	1. mondelinge en schriftelijke overdracht. 2. Toen l.l. in groep kwam bleek het complexe gedrag van l.l. en heeft lkr contact gezocht met vorige lkr. voor advies	1. l.l. komt voor de zomervakantie kijken. Tafel en foto zijn al klaar 2. Kennismaking l.l. en lkr is prettig voor beiden 3. l.l. is niet geobserveerd in S-groep	1. Ja, l.l. past in de groep maar heeft wel een hoger niveau dan de rest vd groep. 2. L.l. heeft veel structuur nodig 3. Bedoeling was: kijken of probleemgedrag gereguleerd kon worden in S-groep zodat l.l. wellicht terug zou kunnen naar de reguliere groep 4. Blijkt: niet mogelijk. L.l. blijft aanpassing nodig houden en sociale omgang met klasgenoten blijft moeilijk. Praktisch werken bevalt goed

Groep S2	1. Door lkr reguliere groep id wandelgangen 2. Via planbord 3. Via definitieve groepsindeling in juni	1. Observatie in reguliere groep I.I. 2. advies van lkr S-groep aan lkr reguliere groep over I.I.	Mondeling met beide lkrn en zoco	Niet. Er is geen kennismaking of kijkochtend geweest	1. I.I. past goed in de groep: qua leeftijd, groepssamenstelling en interesses 2. I.I. is zelfs een aanvulling voor de groep door: I.I. is verbaal sterk, bredere kijk op de wereld door ervaringen reguliere groep. 3. Plaatsing heeft meerwaarde voor de groep 4. Duidelijk S-kind: Moeite met sociaal contact, Behoefte aan: duidelijkheid, grenzen, concreet benoemen van zaken, eigen werplek, individuele begeleiding, aangepast leerstof-aanbod.
Groep S3	1. Door zoco van de reguliere groepen	Leerling 1: zoco vraagt om kijkochtend in S-groep met I.I. en moeder samen. Dit is vooral voor moeder van belang. Leerling 2: zoco vraagt om meedraaien vd I.I. met de interne	Schriftelijk ivm ziekte lkr Er is geen officiële evaluatie meer geweest ivm ziekte lkr.	I.I. 1: kijkochtend I.I. 2: meedraaien interne stage	I.I. 1: past goed in de groep ivm auti-kenmerken, wel lager niveau dan de rest van de groep, aanpassingen nodig I.I. 2: lijkt in eerste instantie niet te passen in de groep ivm groot verschil in sociaal- emotioneel opzicht en praktisch

		stage om te kijken of de I.I. past in de groep 3. zoco geeft door wat moeder van I.I. 1 vond van de S-groep			functioneren. Ook qua gedag lijkt het een I.I. zonder autisme. Later blijkt dat het aanbod, de individuele begeleiding en de groepsgrootte van belang zijn geweest bij deze I.I.
--	--	---	--	--	---

Bijlage 11 Commissie van begeleiding en onderzoek (Cvbo)	Redenen voor het zorgteam om aan overplaatsing te denken	De doorslaggevende factor	Taak van zorgteam en CvB	De procedure rond een overplaatsing	Rol vd ouders
Directeur en orthopedagoog	1.Hoeveel aanpassingen moeten er in de reguliere groep worden gedaan 2.Hoe is de I.I. onder deze aanpassingen 3. Wordt de I.I. belemmerd in zijn ontwikkeling 4. Hoeveel intensieve aandacht vraagt de I.I., gaat dit ten koste van de groep 5. Hoe is de I.I. thuis (ook thuis kan tot uiting komen dat een kind het op school moeilijk heeft) 6. MG-status van de I.I. 7. Laag- functionerende I.I. 8. Diagnose niet perse nodig 9.Individueel bekijken: wat heeft de I.I nodig, wat kan hij aan	1.Het welbevinden vd I.I. staat voorop: op school en thuis. 2.Welbevinden= Kan de I.I. meekomen in de groep, lijdt hij onder de aanpassingen die er voor hem zijn gedaan, hoe komt hij uit school, hoe is de aansluiting met de andere I.I. 3.Plaatsing in een S-groep blijft een zeer individuele afweging elke keer weer. Criteria en procedures zijn handig maar er moet van afgeweken kunnen worden.	1. Zorgteam bewaakt de grenzen van de reguliere groep en de groepsleiding: gaat de groep te ver met de aanpassingen, kan de groepsleiding het nog aan. 2.Aanmelden I.I. voor een S-groep 3. Observatie I.I. in reguliere groep 4. Bij een eerste aanmelding wordt eerst gekeken of een reguliere groep genoeg structuur kan bieden. De vraag: "Wat is het perspectief vd I.I. in deze groep" staat centraal. Een enkele I.I. gaat direct naar een S-groep: als er teveel belemmerende factoren zijn.	1. De groepsleiding geeft aan dat er zorgen zijn rond een I.I. 2.Het zorgteam bespreekt de situatie rond de I.I. 3.De orthopedagoog observeert de I.I. in de klas 4.In het zorgteam wordt nogmaals besproken of een S-groep een optie zou kunnen zijn. 5.De I.I. wordt besproken in de CvB. Hier wordt de beslissing genomen. Voor deze beslissing wordt gekeken of er wel plek is in de S-groep en hoe de samenstelling van de groep is op dat moment. 6.Er wordt met de ouders gesproken. 7.De groepsleiding van de S-groep wordt geïnformeerd over de plaatsing.	1.Er wordt niet eerder overgeplaatst dan dat ouders toe zijn aan een overplaatsing 2.Voor ouders is dit vaak een extra stap in het acceptatieproces: zien het als weer een stap achteruit: hun kind red het niet in een reguliere zml-groep. De S-groep wordt vaak gezien als een "zwarte groep". 3. Vaak is er onbekendheid met een S-groep. Ouders zijn bang dat het sociale aspect ontbreekt. 4.Een bezoek aan een S-groep kan een positieve ervaring zijn.

Bijlage 12 Andere scholen	Criteria voor plaatsing in een S-groep	Procedure bij aanmelding en overplaatsing
School 1	1. Veelal I.I. met de diagnose ASS, overige I.I. hebben gedragskenmerken die lijken op autisme. 2. De I.I. moet in een groep kunnen functioneren 3. Plaatsing moet een meerwaarde hebben vd I.I.	1. Gesprek ouders, directeur en zoco 2. I.I. wordt in de huidige groep geobserveerd door de zoco of door de anti-coördinator 3. Observatie in de S-groep door anti-coördinator 4. Gesprek ouders, leerkracht S-groep, zoco en anti-coördinator 5. Gelet wordt op: niet teveel nieuwe I.I. tegelijk in de groep 6. Voor I.I. met autisme in een reguliere groep worden aanpassingen gedaan
School 2	1. Is afhankelijk van de onderwijsbehoeften van de I.I. 2. Is afhankelijk van de samenstelling van de reguliere groep 3. L.I. heeft behoefte aan een prikkelarme omgeving 4. L.I. heeft moeite met sociale contacten 5. Gedrag van de I.I. staat voorop, niveau is van ondergeschikt belang 6. L.I. heeft behoefte aan structuur en visualisatie	1. Gesprek met ouders 2. Het woord anti-structuurgroep wordt liever niet benoemt, men spreekt liever over de onderwijsbehoeften van de I.I. 3. Tijdens een I.I.-bespreking kan blijken dat er een hulpvraag is. Deze komt terecht bij de CvB. Als de commissie denkt dat de I.I. gezien zijn onderwijsbehoeften baat heeft bij plaatsing in een S-groep wordt dit met ouders besproken. 4. Terugplaatsing naar een reguliere groep is mogelijk. Wordt elk jaar opnieuw bekeken
School 3	1. Diagnose autisme of aanverwante stoornis 2. Niet kunnen functioneren binnen andere groepen 3. Voor I.I. die structuur en verduidelijking nodig hebben.	Deze groepen zijn niet voor I.I.n met gedragsproblemen. I.I.n worden indien mogelijk teruggeplaatst in een reguliere groep.

School 4	1.L.I. met beperkte competenties en gedragsproblematiek 2.Sterke behoefte aan veiligheid en acceptatie, autonomie, zelfstandigheid en een positief zelfbeeld 3.Behoeft aan een gestructureerde, prikkelarme omgeving 4. Als er handelingsverlegenheid is vd leiding in de reguliere groep 5. Als de veiligheid en het welzijn vd I.I.n. id reguliere groep niet meer gewaarborgd kan worden.	Bij aanmelding van een I.I. met probleemgedrag wordt eerst het probleemgedrag geanalyseerd en in kaart gebracht. Aan de hand daarvan wordt bekeken of het kind geplaatst word in een reguliere- dan wel structuurgroep.
School 5	1.Voor I.I. die behoefte heeft aan: structuur, regelmaat, rust, eenduidige regels, vast dagprogramma, picto's, TEACCH, prikkelarme omgeving, individuele aandacht en begeleiding 2. L.I.n. die moeilijk in groepen kunnen functioneren en met een cognitief laag niveau, 3. Voor I.I.n. met de diagnose ASS maar ook voor I.I.n. met gedragsproblemen zonder diagnose	Op deze school zijn het kinderen met een MG-status, intensief te begeleiden kinderen genoemd, die in een structuurgroep zitten. Veelal zitten deze I.I.n. bij elkaar in een (kleinere) groep, soms zitten deze leerlingen in een reguliere groep met extra begeleiding. Een nieuwe I.I. krijgt 4 weken een proefplaatsing voor hij definitief wordt geplaatst.

Bijlage 13

Hoe maak je een protocol?

Vragen vooraf

- Welke knelpunten wilt u oplossen?
- Welke doelen of streef- waarden wilt u bereiken?
- Wie gaat het opstellen?
- Wie wilt u erbij betrekken?

Ontwerp

- Hoe doet u het nu?
- Welke lay-out kiest u?
- Stel een ontwerp op
- Bespreek dit met medewerkers
- Pas het ontwerp aan

Test en herontwerp

- Laat uitvoerder ontwerp testen op werkplek
- Opsteller kijkt toe of het ontwerp werkt
- Na afloop geven beiden hun commentaar
- Pas het ontwerp aan, maak een definitieve versie

Invoering

- Verspreid het onder de medewerkers
- Hang het op
- Instrueer de medewerkers
- Archiveer het

Monitoring (=toezicht op een proces) en evaluatie

- Volg het verloop van de uitvoering
- Controleer of het protocol wordt uitgevoerd
- Bespreek het protocol of de werkljst in werkoverleggen
- Behoeft het aanpassing? Zo ja, ga opnieuw naar stap 2

(van: animal sciencesgroup, www.edepot.wur.nl)

Bijlage 14

Protocol voor De Cirkel versie 1

Het protocol

- Datum:** april 2012
- Doelen:** het proces van een overplaatsing van een I.I. van een reguliere groep naar een S-groep, verloopt zo zorgvuldig mogelijk.
De I.I. wordt in de voor hem juiste groep geplaatst.
- Voor wie:** voor allen die betrokken zijn bij een I.I. waarvan men vermoedt dat deze moet worden overgeplaatst.

Inleiding

Welke I.I. hebben belang bij plaatsing in een S-groep?

Over het algemeen kun je zeggen dat het verstandig is om I.I. met meervoudige, complexe problematiek meteen bij aanmelding te plaatsen in een S-groep. Daar is bijv. sprake van bij I.I. met co-morbiditeit: I.I. die meerdere diagnoses hebben: een verstandelijke beperking met ASS en ADHD bijv. Bij complexe problematiek kun je ook denken aan I.I. met gedragsproblemen en een moeilijke gezinsituatie. Deze I.I. hebben een intensieve begeleiding nodig die eerder geboden kan worden in een structuurgroep omdat deze groep maximaal 8 I.I. heeft en een reguliere groep meestal minimaal 12 I.I. heeft. Ook is de leiding van de S-groep over het algemeen meer gespecialiseerd in complexe problematiek.

Ook kinderen met een MG- status of laagfunctionerende I.I. hebben baat bij de werkwijze van de S-groep: er wordt veel structuur en verduidelijking geboden en er is ruimte voor individuele begeleiding vooral als er ook een PGB-er aanwezig is. Uit het bovenstaande blijkt dat een I.I. niet perse de diagnose ASS nodig heeft om te geplaatst te kunnen worden in een S-groep. Andersom is het ook niet zo dat een I.I. met ASS altijd geplaatst wordt in een S-groep, al zou ik gezien onderstaande criteria hier wel voor pleiten omdat een reguliere groep al gauw te hoge eisen stelt aan de I.I. met ASS en er vaak onvoldoende kennis is voor een juiste begeleiding van deze I.I.

Criteria

Wanneer moet een I.I. worden overgeplaatst van een reguliere groep naar een S-groep?

Indien een I.I. na aanmelding in een reguliere groep wordt geplaatst kan het gebeuren dat blijkt dat de I.I. daar niet past. Dan wordt gedacht aan een overplaatsing naar een S-groep.

Uit mijn onderzoek zijn de volgende criteria voor overplaatsing naar voren gekomen:

- Om de groepsleiding en de I.I. van de reguliere groep te ontlasten
- Als de I.I. het nodig heeft om met TEACCH te werken en dit een duidelijke meerwaarde heeft.
- Als gebleken is dat de I.I. niet profiteert van de onderwijsmethodes die in de reguliere groep worden aangeboden

- Als de veiligheid en het welzijn van de leerlingen en de leiding van de reguliere groep niet meer gewaarborgd kan worden
- Indien er handelingsverlegenheid is bij de leiding van de reguliere groep
- Indien de I.I. moeite heeft met sociale contacten
- Als de I.I. intensieve sociaal- emotionele begeleiding nodig heeft
- Als de I.I. veel behoefte heeft aan een prikkelarme omgeving, verduidelijking, structuur, visualisatie en individuele begeleiding
- Als de I.I. gedragsproblemen vertoont in de reguliere groep
- Als de hele groep zich moet aanpassen aan de structuur-I.I.
- Als de structuur- I.I. “storend” is voor de sfeer en de rust in de groep
- Indien de aandacht die de I.I. vraagt, ten koste gaat van de groep.
- Als de I.I. zelf niet goed kan functioneren: de I.I. is overprikkeld, snel boos, snel moe, hij kan het niveau en het aanbod van de groep niet aan, lijdt onder de aanpassingen die voor hem zijn gedaan.
- Als er teveel aanpassingen nodig en deze dan nog niet voldoende zijn: de I.I. heeft meer structuur en begeleiding nodig dan geboden kan worden.
- Als de ontwikkeling van de I.I. stagneert
- Als de grote, reguliere groep teveel prikkels oplevert voor de I.I.
- Indien de I.I. thuis niet te hanteren is: de reguliere groep teveel (inspanning) vraagt van de I.I.

Uit het onderzoek is ook naar voren gekomen waar men op moet letten bij een overplaatsing:

- Dat een I.I. met ASS geplaatst wordt in een omgeving die de minste eisen stelt, een niveau lager dan het werkelijke verstandelijke niveau
- Dat verwijzing naar een S-groep gebeurt door een ervaren, gespecialiseerde beroepskracht zodat een juiste verwijzing geschiedt
- De I.I. moet in de S-groep passen qua leeftijd, leerstofaanbod en groepsamenstelling
- Of deze I.I. PGB nodig heeft (zorg in onderwijs) en men hierover kan beschikken
- Dat de overplaatsing altijd gebeurt in goed overleg met de ouders
- Of er ontwikkelingsperspectief is bij de I.I.
- Dat er niet teveel nieuwe I.I. tegelijkertijd in de S-groep geplaatst worden.

Wat is de doorslaggevende factor?

Volgens de directeur van De Cirkel is het **welbevinden van de leerling** van doorslaggevend belang. Wat wordt verstaan onder welbevinden: kan de I.I. meekomen in de groep, lijdt hij onder de aanpassingen die voor hem zijn gedaan, hoe komt hij uit school, hoe is de aansluiting met de andere I.I. Het sociaal-emotionele aspect is dus heel belangrijk: voelt de I.I. zich prettig en veilig in de groep waar hij zit?

Wat moet de procedure bij een overplaatsing zijn?

Hieronder heb ik de procedure beschreven zoals die naar mijn mening zou moeten worden doorlopen bij een interne overplaatsing. Ik baseer mij hierbij op bestaande procedures van de Cirkel en andere scholen, de informatie die ik heb gekregen van alle collega's en op de theorie.

Wat de directeur van De Cirkel benadrukt is dat plaatsing in een S-groep een zeer individuele afweging is elke keer weer. Criteria en procedures zijn handig maar er moet van afgeweken kunnen worden.

De procedure:

1. De leerkracht meldt de problemen aan de zoco, meestal tijdens de groepsbespreking
2. De I.I. wordt besproken in het zorgteam: zou plaatsing in een S-groep een optie zijn?
3. De orthopedagoog komt de I.I. observeren in de groep
4. De I.I. komt een dag, of indien nodig meerdere dagen, ter observatie in de S-groep De I.I. wordt daar geobserveerd door de leerkracht van de S-groep en de orthopedagoog
5. De I.I. wordt nogmaals besproken in het zorgteam. De leerkrachten van beide groepen zijn hierbij aanwezig.
6. Er wordt een besluit genomen en de I.I. wordt ingebracht bij de Commissie van Begeleiding
7. Deze commissie neemt een besluit. Meegenomen wordt: is er plek in de S-groep, hoe is de groepssamenstelling.
8. Dan wordt er met de ouders gesproken: ouders krijgen de tijd om aan het idee te wennen. Onderling wordt afgesproken wie er met de ouders spreekt, dan kan de leerkracht zijn, de zoco of beiden
9. Ouders krijgen de gelegenheid een kijkje in de S-groep te nemen
10. In juni wordt er een definitief besluit genomen rond de algehele groepsindeling. Dan wordt ook definitief besloten of de I.I. wordt geplaatst in de S-groep na de zomervakantie
11. De ouders worden door de leerkracht ingelicht over de definitieve plaatsing
12. Er is een overdracht van de commissie van onderzoek en begeleiding met de leerkracht van de S-groep. Bij deze overdracht wordt duidelijk of er gedacht wordt aan een eventuele terugplaatsing en op welke termijn.
13. Er is ook een overdracht van de leerkracht van de reguliere groep met de leerkracht van de S-groep
14. De I.I. krijgt in het nieuwe schooljaar een proefplaatsing van 4 à 6 weken

Tips en aanbevelingen van collega's

1. Indien er geen S-groep is, of er wordt niet gekozen voor plaatsing in een S- groep moeten I.I.n. met ASS en hun leerkrachten extra begeleiding krijgen
2. Voor de I.I.n. met ASS worden de nodige aanpassingen gedaan in de klas.
3. Om de I.I. in een S-groep optimaal te kunnen begeleiden is specialistisch personeel nodig. Zij moeten kennis hebben van autisme en TEACCH
4. Een checklijst maken: een lijst met criteria voor leerkrachten van reguliere groepen zodat je kunt checken of een I.I. beter zou passen in een S-groep
5. Na de overplaatsing zouden er overlegmomenten moeten worden ingeroosterd voor gesprekken van de leiding van de nieuwe groep met de leiding van de oude groep in de vorm van een stukje intervisie. Dit met als doel dat de overgang zo soepel mogelijk en ten bate van het kind verloopt
6. De leerkracht van de S-groep komt voor de overplaatsing minimaal een dag kijken in de reguliere groep om de I.I. te observeren. Dit kan veel informatie opleveren, speciaal voor de omgang met probleemgedrag. Ook kan zo al belangrijke informatie worden uitgewisseld.
7. De leerkracht van de reguliere groep komt een dagje kijken in de S-groep. Zo kan zij een beeld krijgen of haar I.I. zou passen in deze groep

Bijlage 15

Protocol voor De Cirkel versie 2

Protocol overplaatsing van een I.I. vanuit een reguliere zml-groep naar een S-groep

- Datum:** april 2012
- Doelen:** het proces van een overplaatsing van een I.I. van een reguliere groep naar een S-groep, verloopt zo zorgvuldig mogelijk.
De I.I. wordt in de voor hem juiste groep geplaatst.
- Voor wie:** voor allen die betrokken zijn bij een I.I. waarvan men vermoedt dat deze moet worden overgeplaatst.

Inleiding

Welke I.I. hebben baat bij plaatsing in een S-groep?

Over het algemeen kun je zeggen dat het verstandig is om I.I. met meervoudige, complexe problematiek meteen bij aanmelding te plaatsen in een S-groep. Dit wordt o.a. duidelijk door de onderwijs- en ondersteuningsbehoeften in kaart te brengen. Deze I.I.n. hebben de aanpak in de S-groep nodig. Deze aanpak bestaat uit: “een specifieke leeromgeving die orde schept, verwachtingen duidelijk maakt, de zin en betekenis van dingen en situaties zichtbaar maakt, situaties en gebeurtenissen voorspelbaar maakt, overzichtelijk maakt wat men ziet/hoort en wat er gebeurt”. (Beleid structuurgroepen ZML De Cirkel, 2007)

Er is bijv. sprake van complexe problematiek bij I.I.n. met co-morbiditeit: I.I.n. die meerdere diagnoses hebben: een verstandelijke beperking én ASS én ADHD bijv. Bij complexe problematiek kun je ook denken aan I.I.n. met gedragsproblemen en een moeilijke gezinsituatie. Deze I.I.n. hebben een intensieve begeleiding nodig die eerder geboden kan worden in een structuurgroep omdat deze groep maximaal 8 I.I.n. heeft en een reguliere groep meestal minimaal 12 I.I.n. heeft. Ook is de leiding van de S-groep over het algemeen meer gespecialiseerd in complexe problematiek.

Ook kinderen met een MG- status of laagfunctionerende I.I.n. hebben baat bij de werkwijze van de S-groep: er wordt veel structuur en verduidelijking geboden en er is ruimte voor individuele begeleiding vooral als er ook een PGB-er aanwezig is. PGB kan toegevoegd worden aan het onderwijs indien de I.I. intensieve begeleiding nodig heeft.

Uit het bovenstaande blijkt dat een I.I. niet perse de diagnose ASS nodig heeft om te geplaatst te kunnen worden in een S-groep. Andersom is het ook niet zo dat een I.I. met ASS altijd geplaatst wordt in een S-groep, al zou ik gezien onderstaande criteria hier wel voor pleiten omdat een reguliere groep al gauw te hoge eisen stelt aan de I.I. met ASS en er vaak onvoldoende kennis is voor een juiste begeleiding van deze I.I. (Hele) jonge kinderen met ASS hebben vaak meer baat bij plaatsing in een zorggroep.

Als blijkt dat er in de reguliere groep onvoldoende afgestemd kan worden op de I.I. met ASS (of op I.I.n. met een aan ASS verwante stoornis) kan de I.I. worden overgeplaatst naar een S-groep. Ten behoeve van deze I.I. is dit protocol ontworpen.

Criteria

Wanneer moet een I.I. worden overgeplaatst van een reguliere groep naar een S-groep?

Er zijn op de Cirkel I.I.n. met specifieke onderwijsbehoeften waar binnen de reguliere zml-groepen onvoldoende op afgestemd kan worden. Deze I.I.n. worden door het zorgteam, meestal al over meerdere jaren, intensief gevolgd. Als blijkt dat de ontwikkeling van de I.I. stagneert, kan door de commissie van begeleiding worden besloten dat de I.I. wordt overgeplaatst naar een S-groep.

De criteria voor overplaatsing binnen de Cirkel

De belangrijkste criteria zijn:

- Het gaat om I.I.n. met ASS of om I.I.n. met auti- kenmerken die het functioneren ernstig beperken, of om I.I.n. met een zeer laag cognitief niveau met een beperkt gedragsrepertoire (Beleid structuurgroepen ZML De Cirkel, 2007)
- Indien er teveel aanpassingen nodig zijn in de reguliere groep en deze dan nog niet voldoende zijn: de I.I. heeft meer structuur en begeleiding nodig dan geboden kan worden
- Indien de ontwikkeling van de I.I. in de reguliere groep stagneert, de leervorderingen dus onvoldoende zijn
- Indien de I.I. een duidelijke structuur-I.I. is (oftewel een I.I. met een afwijkende leerstijl). Dit is een I.I. met behoefte aan: verduidelijking en visualisatie, structuur, een prikkelarme omgeving, een eigen werkplek, werken met TEACCH, veel individuele begeleiding, begeleiding in de omgang met klasgenoten en een aangepast leerstofaanbod
- Indien het welbevinden van de I.I. in de reguliere groep in het geding is. Hierbij kan men denken aan: de I.I. is voortdurend overprikkeld door de hoeveelheid prikkels in de (grote) zml-groep, de contacten met groepsgenoten leveren voortdurend problemen op, de I.I. heeft door dat er aanpassingen voor hem zijn gedaan en voelt zich daar niet prettig bij, hij voelt zich een uitzondering. De I.I. kan niet “meekomen” in de groep, hij kan het niveau niet aan. Dit alles kan ook tot uiting komen in de thuissituatie: als school teveel vraagt van de I.I. kan dit thuis tot uiting komen en vertoont de I.I. thuis “moeilijk gedrag”
Het niet-welbevinden kan zich ook uiten in gedragsproblemen in de huidige groep. Dit gaat weer ten koste van de aandacht en begeleiding van de rest van de groep.

Belangrijk bij een interne overplaatsing is:

- Dat een I.I. met ASS geplaatst wordt in een omgeving die de minste eisen stelt, een niveau lager dan het werkelijke verstandelijke niveau

- Dat verwijzing naar een S-groep gebeurt door een ervaren, gespecialiseerde beroepskracht zodat een juiste verwijzing geschiedt. Op De Cirkel gebeurt dit door de orthopedagoog. Eerst wordt de I.I. besproken in het zorgteam, daarna binnen de commissie van begeleiding, zie procedure
- Dat de I.I. past in de S-groep qua leeftijd, leerstofaanbod en groepsamenstelling
- Dat de overplaatsing altijd gebeurt in goed overleg met de ouders
- Te kijken of er ontwikkelingsperspectief is bij de I.I.
- Dat elke interne overplaatsing van een I.I. een individuele afweging blijft. Criteria voor overplaatsing zijn hierbij handig als leidraad maar elke keer weer moet per I.I. bekeken worden wat het beste is voor deze I.I. in deze situatie.

Wat moet de procedure bij een overplaatsing zijn?

De procedure:

1. De leerkracht meldt de problemen aan de zorgcoördinator, meestal tijdens de groepsbespreking. Deze problemen worden ook met de ouders besproken.
2. De I.I. wordt ingebracht tijdens de leerlingbespreking
3. De I.I. wordt besproken in het zorgteam: zou plaatsing in een S-groep een optie zijn? Ook wordt deze optie door de zorgcoördinator met de ouders besproken
4. De orthopedagoog komt de I.I. observeren in de huidige groep
5. De I.I. wordt nogmaals besproken in het zorgteam
6. Er wordt een besluit genomen en de I.I. wordt ingebracht bij de commissie van begeleiding (= zorgteam+directie).
7. De commissie neemt een besluit. Meegenomen wordt: is er plek in de S-groep, hoe is de groepssamenstelling.
Het besluit wordt door de zorgcoördinator ook met de ouders besproken. Ouders krijgen indien nodig de gelegenheid een kijkje in de S-groep te nemen (voor een beeld van de S-groep)
8. In juni wordt er een definitief besluit genomen rond de algehele groepsindeling. Dan wordt ook definitief besloten of de I.I. wordt geplaatst in de S-groep na de zomervakantie
9. De ouders worden door de leerkracht ingelicht over de definitieve plaatsing
10. De I.I. komt een ochtend "kennismaken" met de S-groep en weet dan waar zijn werkplek en zijn plek in de kring is
11. Er is een overdracht van de leerkracht van de reguliere groep met de leerkracht van de S-groep.

Wat ik persoonlijk graag zou willen meenemen maar ik weet niet of jullie dat willen opnemen. Anders kan ik hem opnemen als aanbeveling.

Het zou handig zijn als de zorgcoördinator bij deze overdracht aanwezig is om de punten rond de overplaatsing te bespreken die aan de orde zijn geweest bij de commissie van begeleiding.

Uit een structuuroverleg kwam namelijk naar voren dat bij de overdracht niet duidelijk werd WAAROM de I.I. wordt overgeplaatst naar een S-groep. Terwijl in de commissie wel heel duidelijk alle criteria aan de orde komen. Het is voor de leiding van de S-groep heel prettig om dit helder te hebben.

Literatuur:

Zorgplan van De Cirkel 2011/2012

Beleidsnota ZML-groepen De Cirkel (2007)

Tips en aanbevelingen

1. Indien er (nog) niet wordt gekozen voor plaatsing in een S-groep moeten I.I.n. met ASS en hun leerkrachten extra begeleiding krijgen. Dit kan zijn van de zorgcoördinator, van de orthopedagoog of van de leerkrachten van de S-groepen
2. Voor de I.I.n. met ASS worden de nodige aanpassingen gedaan in de klas. Om de I.I.n. in een S-groep optimaal te kunnen begeleiden is specialistisch personeel nodig. Zij moeten kennis hebben van autisme en TEACCH
3. Een checklijst maken: een lijst met criteria voor leerkrachten van reguliere groepen zodat je kunt checken of een I.I. beter zou passen in een S-groep
4. Leerkrachten van reguliere groepen zouden op bezoek moeten gaan in een S-groep om zo een beter beeld te krijgen van een S-groep in het algemeen. Ook kan dat in het belang zijn voor de begeleiding van ASS-kinderen in de reguliere groep.